

Tartu Riiklik Ülikool
NSVLiidu Ajaloo Kateder

Vene loodus
realistlike maastiku-
maalijate loomingus

Diplomitöö

Ulve Poolakene

TRÜ NSVLiidu ajal. kat.
Kunsti ajal. kab.

Tartu
1955

Inn. n. 2032

Sisjuhatus.

XIX sajandi II poolil suundub vene maalikunsti areng järjekindlalt realismi pinnale. Vene maalikunstnikud loobuvad igasugusest idealisemimisest, nad hakkavad taotlema täielikku tõetruudust elu kujutamisel ja rahvalikkust. Nende kunsti iseloomustab väga suurel määral sügava idulise suuniku taotlus ja tihedev revolutsiooniline liikumine; ka maalikunst annab oma panuse üha lainevase ja teravamaks muutuvasse sotsiaal-politilise võitlusesse. Vene maalikunst omandab XIX sajandi II poolil sügavalt kriitilise iseloomu.

A. 1853 - 1855 toimunud Krimmi sõda näitas aga selgesti Venemaa majanduslikku ja tehnilist mahajäämüst. Raudteevõrgu puudumine, madal relvastustehnika ja vananenud purjelavade

koosneva vime laavastiku nõrkus avaldand
sõjanäigule kukatuslikku mõju. „Kümnii
sõda“, kirjutas V. I. Lenin, „näitas,
et pärisorjuslik Venemaa on jukkinud
ja jöuetu.“¹⁾

XIX sajandi keskpaiku selgus
täielikult vabadusta pärisorjuslike
tööjõu kahjulikkus niikasti tööstuses
kui ka põllumajanduses. Tootlike jõudu-
de edanne aruimine oli ilma päris-
orjuse kaotamiseta võimatu. lõpuks
kõneldi ka talurahvarahutuste määratu
suur tõus, eiti kümnii sõja perioodil,
sügavast kriisist riigis, mis nõudis selle
peapõhjuse – pärisorjuse likvideerimist.
Kuid ei olnud ega saanudki olla
mingit üksmullt küsimuses, millistel
tingimustel peab toimuma talupoegade
vabastamine pärisorjuslikest ikkest.
Revolutsioonilised demokraadid pooldand
talurahva revolutsiooni, marxide võit-
lust vana korra kukutamiseks, kuna
liberaalid, kes samuti „naagu päris-
orjapidajadki, seisid mõistlike omandi
ja võime tunnustamise piimal, mõistid
pahamelega hukka igasugund revo-

1) V. I. Lenin, „Talurahvareform“ ning proletariaadi
ja talurahva revolutsioon, Teond, lk. 17.
Tallinn, 1953, lk. 92

lutnoomilind mõtted selle omandi hävitamisest, selle võimur täielikust kukutamisest. " 1)

Tsaarivalitsus, kes oli laostunud Krimmi sõjas ja hirmutatud üha suurenevatest talurahva rahutustest oli sunnitud 1861. a. kaotama pärisorjuse. "Linn reform", kirjutas Lenin, " oli pärisorjuslike reform, ja ü väinudki olla muud, sest selle teostand pärisorjusland. " 2)

Pärisorjuse kaotamine tähendas pöördepunkti Venemaa ajaloos. See avas tee maa majanduse kapitalistlikuks arenguks. Aadlike-pärisorjuslike tsaar-Venemaa riigikord astus järk-järgulise, aeglas kodanlike ümberkujumise teele. See oli suureks sammuks Venemaa kodanlikeks monarhiaks muutumiseks.

Kapitalismi arenemine Venemaal taimes rohkete pärisorjuse jäämuste ja pärisorjuslaste diktatuuri säilimise tagajärjel aeglustatud tempos, mis põljustas tsaar-Venemaa mahajäämuse us-

---

1) V.I. Lenin. "Talurahvareform" ning proletariaadi ja talurahva revolutsioon, Tõend, lk. 17. Tallinn, 1953, lk. 93.

2) nalsamas, lk. 92.

rindlikest kapitalistlikust maadest. Ühtlasi jätkus talurahva massi suurenev aineiline viltsus ning muutusid raskemaks tööliste töötingimused. Reformide järgnevad aastatel suurened ka talurahva rahu-
tused ning algas stiihiline töölisliikumine. Vabastusliikumine Venemaal läbib Lenini sõnade järgi kolm peamist etappi vastavalt vene ühiskonna kolmele seisundile: 1) aadliperiood, ligikaudu a. 1825-1861, 2) raznotšinetrite ehk kodanlik-demokraatlik periood umbes a. 1861-1895, ja 3) proletaarne 1895.a. alates. 1)

Talupaegkonna huvide väljenda-
jaks said vene ühiskonna progressiivsed enindajad, revolutsioonilised demokraadid Herzen, Tšernõševski, Dobroljutov jt., kes paljastavad reformi pärisõigustliku iseloomu.

Su terav sõnaalne ja poliitiline võitlus ei jäta mõju avaldamata ka vene kirjanduse, muusika ja kunstiaru-
le. Eriti revolutsiooniliste - demokraatide ideede mõjul kunstis tähtsamaks punktiks saab protest pärisõiguse vastu, kriitiline suhtumine pärisõigustajain-
mõisni-

---

1) V. I. Lenin. Venemaa töölisajakirjanduse minevikust. Teos, k. 20. Tallinn, 1953. lk. 219.

kesse ja sügav kaastunne rõhutatud talurahvale. Ootatakse ka suurt tähelepanu nende inimeste kirjutanile, kes on end pühendanud võitlemisele parema tuleviku eest, progressiivsetele ideedele ja reformi toostaminele vene elus. Samal ajal kajastab vene kirjandus, muusika ja kunst ka vene rahva suuri vaimseid jõude, tema heroismi ja mehisust. Algab kriitiline realismi ajajärk ning oma idulise siire rikkumise ja vormi täiuslikkumise poolest muutub vene kunst sel alal juhtivaks kogu maailmas. „Kunsti valdkonnas, südame loominguks,“ ütlevad M. Gomi, „väljendas vene rahvas hämmastavat jõudu, lüües kõige kole-damais tingimustes kauni ilu kirjanduse, imetlusväärse maalikunsti ja originaalse muusika, millest terve maailm on vaimustatud.“¹⁾

Selle perioodi loid oma suurematuid tõsiseid selliseid suureid kirjastajaid nagu Lattõkov-Štõdrin, Gontšarov, Turgujev, Tolstoi jt., heliloojad Mussorgski, Borodin, Tšaikovski jt., tõlkurid teadlased Fetšenov, Mendelejev, Timirjasev jt.

---

1. M. Toporkin. O Pogore, M., 1945, lk. 48

Vene kunsti arengule mõjunid soodustavalt Tšernõšovski estetikalistlikud vaated. Juba 1855. a. kirjutas ta töö „Kunsti estetikalistlik suhted tegelikkusega“, milles ta vastukaaluks idealistlikule estetikale põhjendas kunsti ühiskondlikku tähtsust. Tšernõšovski nõudis kunstilt rahva ja tema huvide teenimist. Ta väitis, et ühiskondlik elu — see ongi kunsti siin. Kunst peab õpetama rahvast elust õigesti aru saama, muutuma rahva jaoks „eluõpikuteks“, sest ilu võib luua ainult tegelikkuses: looduses, inimeste tegudes, mõtetes ja tundes. Ta annab ilule selge ja lühikese definitsiooni: „Ilu on elu.“ „Ilus on see olend, kelles me näeme elu sellisena, nagu see meie arusaamise järgi olema peaks; ilus on see es, mis ilmub endas elu või meenutab meile elu.“¹⁾ Ühtlasi ta kutsub võitlusle elu ümbekorraldamise ja inimväärtlike muutumise eest.

Tšernõšovski ideede mõjul rahva hulgast põlvnevad kunstnikud alustand võitlemist kõrgel kunstilisel tasemel

¹⁾ N. G. Tšernõšovski. Kunsti estetikalistlik suhted tegelikkusega. Valitud koost., Tallinn, 1952, lk. 57-58.

asua, tihedalt rahva eluga rotud ja selle mõistetava maalikuusti eest.

Püüd lüüa konkreetse töö-
suse rajanua temaatikaga ja vormilt
rahvale arusaadavat kuusti oli
vastandiks Akademia poolt viljeldud
klassitsistlikule kuustile, mis oli kivi-
neunud XIX sajandi I poole poliitilise
surve mõjul. Arvati, et kuustitäius
oli väga arenenud juba vanas Kreekas
ja Roomas, mis hiljem täiuskus ved
itaalia renessansi ajal ning nüüd
tuleb Akademiast ainult väjatöota-
tud traditsiooniline võtteid jälgida.
Akademia kaitsis hoolikalt oma
klassitsistlikku kuusti žanrilise kuusti
vastu, kuna see käitles lihtsarahva
elu ja tüübistlikku. See kahe kuusti-
vaate võitlus paneb aluse konservatiivse
fodaalse kuusti kantsi - Akademiast -
- vaimuüle.

Uue demokraatliku kuusti-
vaate võidust kõneleb nn. „märs“
Akademias a. 1863. Nelituot andekat
kuustnikku esotsas J. N. Krausnoiga
loobunud diplomitaõ maalimist
mütoloogias väetud tumal ja lahku-

sid demonstratiivselt elust irduvad
Kunstide Akademiast ning ühinevad
Petrovskii Kunstnike Artelliks. Hiljem,
1870. a. nad moodustavad Rändnäituste
ühingu, mille liikmed said peatult
kogu maailmas tuntuks „predvižnikute“
nime all.

Predvižnikute tunnus on iga-
aastaste rändnäituste korraldamine
Venemaa provintsi linnades, mis muutus-
id vene realistliku kunsti propageer-
imise tribüüniks. Predvižnikud tegid
kunstiliste vahenditega esindlike
vabadusideede propagandat. Kunstni-
kud võtsid maalide tema aktuaalset
tegelikkusest ja vaatasid endile kui
rahva õnne eest võitlejatele. Oma
maalides kujutasid nad tegelikkust
täpärast, seltsid rida ja mõistid
kohutava väärnäituste üle, õpetas-
id elama, mõtlema ja võitlema.
Tšernõšovski sõnad: „Kunsti kõrgemas
kutsumuses on olla eluõpperaamatuse, sai-
nende juhtlauseks.“

Predvižnikute poolt rajatud
nude kunstiprintsiipide edasi arenda-
miseks etendas tähtsat osa kunsti-

1. N. S. Tšernõšovski, Kunsti estetikiline suhted
tegelikkusega, Valitud teosed I, Tallinn, 1952,
lk. 152-153

kiitlik N. V. Starov. Ta taotas kõike
usuindlikku ja progressiivset kunsti,
paljastas julgelt ja otsustavalt tegelikku-
s dekadentlikku moonutamist ja
võitles kunsti kasvatusliku osatahtsuse
vähendamise vastu.

Teadud osa vene realistliku
kunsti arendamisel XIX sajandi II
poolel etendas vene rahvusliku kunsti-
kogu rajaja P. P. Tjutjakov. Ta kogus
kõige usuindlikumate kunstnike - pseud-
viziinikute maale. Nende paremate
tööde omandamine oli noole võitle-
vale kunstnikepõlvale mitte ainult
materiaalne, vaid ka moraalne
toetus.

70- ja 80-ndail aastail elab
realistlik kunst läbi oma kulminatsi-
onipunkti. Tõinub võimas areng
žanri-ajalo- ja maastikumaalis ning
portreekunstis. Vene rõhutatud rahva-
lu, tema kanglaslik minevik ja
kaasaegne võitlus parema tuleviku eest
leidis igakülgse väljenduse geniaalsete
I. B. Repini ja V. I. Surikovi loomingu, J. K. Krauskoi
portreedis, V. G. Perovi, K. A. Savitski, V. E. Makovski,
K. A. Javõšenko žanrimaalides, V. M. Vasnetsovi

muinasjutulistest ja V. Vrestšagini lahingu-
maalides.

Koos kogu rahvusliku kultuuri
tõunuga algab ka uus ajajärk maastiku-
maalis. Võitlus vene looduse kujuta-
mise eest sai demokraatlike kiivaste
ühiks osaks. Juba sajandi eimise poole
demokraatlike kiivaste loominguks oli
loodus lahutamatuks notud vene talu-
pöegade eluga, rahvalauludega ja kogu
vene rahvaga, kelle saatuse eest nad
lugenid ennast vastutavaks. Eeriti
tugev oli sellis suhtes Nekrasovi poeemia,
milles väljendub ärkava rahva meeli-
ole paedi-kodaniku kaudu, kes pala-
valt armastab oma kodumaad ja
unib tema helgese tulevikku. Vene
ühiskondlikus elus omas kiivandus tollal
esmajärgulist tähtsust. „... Kõik meie
moraalsed huvid, kogu vaimne elu
suni ajani ja veel kaua saab kontsent-
reeruma kiivandusel: ta on elav
allikas, millest läbi imhub kõik
inimeste tunded ja mõisted,“¹⁾ kiivatas
Belinski.

Ka realistliku maastiku maali formeeri-

1) В. Г. Тенишевский. « Мнение и замечание о
русской живописи ». Собр. соч. В. Г. Тенишевского, т. III
М., 1948, lk. 39

mise algperioodil noored kunstnikud, kes hakkasid oma teostes kujutama vana loodust, tuginedes kirjandusele. Tšernõšovski näitab oma teos „Kunsti-estetiilind suhted tegelikkunaga“, et samuti nagu teisteski kunstiaarites on ka maastiku maalis mõiste „ilus“ allutatud inimeste elulistele huvidele, sest loodus on ilus siis kui on elav. „Inimene vaatab loodusele üldiselt valitruja silmadega, ja maapiinnal näib talle ilus see, millest olemb inimelus õnn ja rahulolu.“¹⁾

Maastiku maalis toimus muvraug ajal, mil kogu Neumaal elavus ühiskondlik-politiline liikumine. Vastavalt selle suurenenid ka realistlikud taotlused maastiku maalis. Teatud panuse selle ettevalmistamisel on annud XVIII sajandi lõpu ja XIX sajandi I poole puisažistid.

Näga hinnatar realistliku suuna turajajatest on F. J. Alkesejev (1753-1824). Ja maalis niitu seeriat, mis kujutab Petuburi, Moskvat jt.

---

1) N. G. Tšernõšovski. Kunsti estetiilind suhted tegelikkunaga, Valitud tored I, Tallinn, 1952, lk. 62.

Nis annab ta täpselt edasi linna-ansambliid ja -tänavaid mitmenuguse ilmastiku ja uinea valgustuse juures. Eriti pakuvad teda vaated Nevalt koos Talvipalee, Admiralituedihoone ja Petro-parlovski kindlusega. Aleksejwi tööd on just väärtuslikeid arhitektuuri ajaloo seisukohalt, kuna nis on kujutatud hooned, mis ei ole meie päevini säilinud. Huvitav on sellis suhtes tema „Moskva seria“, kus on jäädvustatud Moskva vaated veel enne Napoleoni sõjakäiku, mil suure tulekahju läbi hävis 70% Moskva kõigist hoonetest. Aleksejwi tööd on trükitatud paetilis, õhuküllases laadis.

Ka M. M. Ivanov (1748 - 1823)

pühendas oma loomingule ajalooliste kohtade kujutamisele. Ta on maalinud Ukraina, Benaraabia, Kiinuni ja Kaukaania vaated. Tähelepanuväärsed ajaloolis täpsuse poolest on Izmaili ja Btšakovi kindluste panoraamid. Töödest kujutas ta täiendava elemendina sündmuste konkretiseerimiseks.

M. M. Vorobjov (1787 - 1855)

trükitas arvuliselt maale, akvarelle ja

jaunistusi, mis kujutavad Moskva, Konstantinoopoli ja Palestiina vaateid. Nühtlari on ta ka esimene vene merevaadete - ja lahingute maalija. Novobjovi tööstes võib märgata juba uue suuna - romantismi elemente, mille eudameks väljendajaks saab XIX sajandi keskel Novobjovi õpilane Aivasovski.

Väiksem osa realistliku maastikumaali ettevalmistamisel on S. M. Novobjovi (1817-1888) loomingul, kes sageli ahtas oma töödes peatõhu välisele efektile, millest tulenes motiivi tinglikkus ja koloriidi kunstlikkus. Tähelepanuväärsem on ta teguts pedagoogina noorte maastikumaalijate - realistide ettevalmistamisel.

Järjekindlam realismi esindaja maastikumaalis XIX sajandi I poolel oli S. F. Itšedrin (1791-1830). Juba tema esimestes tööstes, mis kujutavad antiikse Rooma varemeid, ilmneb uue suuna ottinguid. Järk-järgult vabanevad tema tööd klanitsistliku maastikumaali koloriidi tinglikkusest ja muutuvad üha rohkem realistlikemaks. Etappi tähistab on tema loomingus 1824. a. töötatud maal "Vana Rooma", kus esma-

kordnet ilmneb piigid vabaneda dekoratiivsusest ning „Mus Rooma“ nilles see on juba täiesti kadunud. Hiljem tema tööd muutuvad järgest rohkem õhukamaks ja valgus omandab loomulikuma ilme. Nüüd linnavaadete kujutamisele on Itäidun aäga vähe tähelepanu pühendanud.

Mus lühikülg maastikumaali ajaloos algab 50-ndail aastail. Teedrajav sel alal on vundade 19. 19. ja 20. 19. Tsernetsovide loomine. Eritist huvi pakuvad nende ettevalmistavad etüüdid ja joonistund, mis on teostatud otse looduses. Mõlemad kunstnikud, olles pärit rahva räst, pöördunud uue rahvusliku tuma poole. Kuid nende maailmavaate püüratun tõttu ei suutnud nad lõpuni lähendada sel ajajärgul esilekerkinud uut ülesannet, mis nõudis kõigi nähtuste idelidist lahtimõtestamist. Tsernetsovid olid enimend kunstnikud, kes hakkand kujutama Volgat ja selle lähemat ümbüst. Suga nad panid aluse Volga maastiku motiivide kujutamisele.

N. S. Itornbergi loomingu

väljakujunemisele avaldas suurt mõju
russ Ukrainasse, mille ta tõostas Kunstide
Akadeemia korvandikuna. Töötamine
looduse suurendas tema huvi kodumaa
maastiku ja elu-olu vastu. Tema
maalid "Vaade Dneprilt Kiivile" ja
väike etüüd "Stepp tundevõrkiga" anna-
vad tunnistust juba isesisvast looduse
lahtimõttestamisest. Stornberg, kujutades
kodumaa loodust, püüdis siiralt näida-
ta selle mitmekesisust ja ilu.

Suurt progressiivset mõju noorte
maastikumaalijatele avaldas A. G. Venetianovi
(1779 - 1847) looming. Tema maalides
leidnud 50-ndate aastate noored kunstni-
kid vene looduse õige poeetilise kujutuse.
Venetianov oli ühtlasi ka esimene kunstnik
Veneemaal, kes näitas looduse taustal
talupaegade tööd ja vene küla elu.

Realistlike looduskäsitlus ilmneb
ka A. Ivanovi (1806 - 1858) ettevalmista-
vates etüüdides maali jaoks "Kristuse
ilmumine rahvale." Tema maastikulised
etüüdid on sammuks edasi realistlikus
looduskujutamises.

Lääne-Euroopas olid demokraatliku
realismi rajajaks maastikumaalis Barbisoni

meistrid - Rouman, Dupri, Diaz de la Peña, Daubigny, Troyan jt. Oma loomingus nad tugineid XVII sajandi hollandi meistrite ja XIX sajandi alguse inglise paisazisti Constable saavutustele. Barbizonland olid vahetult ühenduses prantsuse romantikutega, kes enimena astuvad võitluse reaktioonilise akadeemismi vastu ning kutsuvad kunstnikke üles kujutama kaasaegset elu. Barbizoni kunstnikud löid maastikumaale, lähtudes vahenditult nende silmadele avanevatest looduspiltidest. Maalides suure misterlikkusega õhu kiskkonda ei muutunud ne nende käitluses peamiseks usmängiks, nagu hiljem impressionistidel, kes püüdnud ainult fikseerida looendile mööduvat hetke loodusest. Kuid panniune looduse kujutamine, kus puudus sootnaalne teravus ei võimaldanud Barbizoni meistritel tõusta XIX sajandi II poole vene kunsti kriitilise realismi kõrguseni.

XIX sajandi II poole vene maastikumaalijate looming aqa muutub üha sümboolsemaks. Nihtlasi suureneb huvi selliste motiivide kujutamise vastu, mille abil kunstnikud said näidata

vene talupoja viltsat ja õigustetud elu. Armastatuimaks tunnaks saab mekter sügine loodus poiste tude, süngi pilvi- se taeva ja lund täistuisauid hvetriku- tega. Eritin täiuslikkum saavutab vene puuazistide loomingu talvemaastik, mille alal neil u ole võistlyaid kogu maailmas.

XIX sajandi II poole vene maastikumaa muutus võimsaks abi- nõuks rahva patriootiline kasvatanine. Ja õhutas oma kunstiliste vahenditega vaatlyas tahet anda kõik jäud kodu- maa heaks, vabastada talupojad mõisnike ikkust ja teha rahvas Venemaa loodusikkuste peremeheks. Armastus oma rahva ja kodumaa vastu oli vene maastikumaaalijate loomingu peamiseks innustavaks teguiks.

I

Vene realistlike maastiku-
maali õitseng 70-80-ndates
aastates.

1. Realistlike suuna esimesi
meistrid XIX sajandi II poolel.

Vene realistlike maastiku-
maali üti hoogne viljeldamine algas
möödunud sajandi 70-ndail aastail.
Iduline realism vene kunstis oli
jändunud oma küpse auru astmeni.
Lõunimaalis omandab kriitiline,
võitlev ja on vilise sügavus ja
teravus. Portretistid jäädvustavad
veenas ja karakteriüllans laadis
vene usindlike inimen. Maasti-
kumaalis omandab aga peanin koha

kodumaa looduse kujutamise. Sellel
ajajärgul tuntuvalt peisazistide
loodeti, Lavranovi, Varniljevi ja
iškini demokraatlike inlomonuga
teostes kajastub sügav armastus
lihtsa vene inimese ja teda ümbritse-
va looduse vastu.

Realistlike maastiku maali
ettevalmistamisel kuulub tähtis osa
J. K. Aivasovski (1817-1900). Kuustui-
ku loomingu inimene periood kuju-
nes M. N. Vorobjovi mõju all. Nendel
aastatel on ta vene maastiku maalis-
romantiline suuna esindaja, kuju-
tades tornide mere vaateid, vahuste
laine mängu, laevu ja merelähinguid.
Kuid juba selle aja teostes esineb
maalimisviisis realistlike elemente.
Ta on kirjutanud: „Elava looduse idea-
liseerimine on äärmiselt eest-
ma alati hoidumise.“¹⁾ Sajandi
tõine poolel kui vene maalikunstis
pääses täielikult valitsema realistlik
suund, muutunud ka Aivasovski
tõend ulnevaist realistlike maalis,
täpärannmaiks. Oma realistlikes

1) H. Тарканов, М. К. Айвазовский.
Сумма проповеди, 1953, lk. 101-102.

tiostes ta saavutab erakordse meisterlikkuse. Pärnima näitena võib esile tulla 1881. a. tiostatud maali „Must meel“, mida on väga tabavalt iseloomustanud Kraniskoi: „Maalil ei ole kujutatud midagi peale vee ja tawa, kuid vein — see on ääretu raikselt laiutatav, lõputu ookean, ning tawas selle kohal veel lõputum. See on üks grandioosneist maalidest, mis ma kunagi olen näinud.“¹⁾

Aivassovski kujutab sageli oma töödes äikust, torni, laevahukke ja inimeste võitlust loodusjäändudega. Ta maalid ei teki aaga lootust, abitur tunnet. Nad läbib optimistlike jaan — võit jääb inimetele, märsav loodus õhutab veelgi püüvamaale võitlusele. Kõige paremini väljendub see maalil „Tiheskas laim.“

Hoopis erinevalt erineb aaga vaikne, rahulik meel Aivassovski loomingus. Sageli on kujutatud varajane hommik, mil tõuseb päike valgustab mägenid. Tõesti värvigamma suundub rahulikku nuuljet.

---

1) H. Тарканов. М. К. Айвазовский, Москва, 1952, lk. 22

Maalidel erinevad inimfiguurid —
— kalurid ja kalurinaid lastega —
on orgaaniliselt ühendatud teore
süžega. Kunstniku maailmavaate
piiratus seisneb aga selles, et ta ei näida-
nud inimesi töö juures, vaid ainult
pubkuni või töölemineku momendil.

Eelise osa Aivasovski loomingus
moodustavad meelähingute maalid,
mis on hinnatavaks panuseks vene
meuväe kanglaslike ajaloo tundma
õppimisel. Kuulsamad selles sajas
on maalid Navarino ja Tõsma
meelähingust.

Aivasovski jättis tulevastele
põlvetele tohutu ulatungaga kuusti-
pärandi (üle 6000 teost). Alustades
oma kunstnikutegevust moodunud
sajandi 30-ndates aastates, kui
kuustidus juhtiv koht kuulus karit-
sistlikest traditsioonidest kinnipida-
vale Kunstide Akademiiale ning
ollis realismi tärkanine ajal oma
paimates loomingulistes aastates, sai
ka Aivasovskist elu tõrjupreividil
täiesti realistlik kunstnik. Krauskoi
kirjutas: „Aivasovski, kes ja mida

kuigi ka ü räägiks, on igal juhul
enimes suurusga täht ja mitte ainult
meil, vaid üldse kogu kunstiajaloo.¹⁾

Aivasovski loominguliste
printsüüride jätkajaks saab A. P.
Bogoljubov (1824-1896). Tema kunsti-
vaadete kujunenimise avaldandid suurt
mõju Aivasovski maalid. See ilmneb
just akadeemias õppimise perioodil
loodud töotes. Pärast Kunstide Aka-
deemia lõpetamist reisis Bogoljubov
Šveitsis, Itaalias jm., kus maalib
arvukalt etüüde. 1861. a. töötas
Bogoljubov reini mööda Volgat Tverist
kuni Astrahani. Valmib seeria
maale, mis kujutavad täiesti tõe-
tuult grandiooset Volga jõge ja
selle kalda ääres laiuvat maastikku.

Bogoljubovi loominguliste
pärandim kuulub seeria maale vene
merelaevastiku ajaloost, kus on doku-
mentaalse täpsusga kujutatud vene
maduste kanglaslike võitlust.
Bogoljubovi lahingu maale iseloomustab
alati ajalooline täpärusus. Tema
tööde järgi on täiesti võimalik

---

1) Н. Тарканов. М. К. Айвазовский.
Москва, 1952., стр. 28

muuda vene laavastiku paalt püetud
võitlusi ning maalnlt ettekujutada
isegi detaile nendest lahingutest.

Nud maalid jäävad väärtuslikeks
dokumendiks vene rahva ja tema
kanglaslike laavastiku ajaloo tund-
ma õppimisel. Selles sisneb kunstui-
ku-patrioodi suur panus vene rahvus-
likus kunstis.

Praegu kõigis Bogoljubovi
paalt toostatud maastikumaalides
on looduse taustal kujutatud inimesi:
võõni ves noota väija tõmbavaid
kalureid, vaeseid kalurinaid koija-
mas kaldal merest väija uhutud
kalu ju. Tema maalides on inimene
alati orgaaniliselt rotud loodusega,
ollis selle lahutamatuks komponendiks.

Bogoljubovi loominguline tee
on suurepärase näide ennastalga-
vast tööst ja võitlusest kõrge proferno-
naalne meistriks ja sügavalt rea-
listlike kunsti ust. Alustades oma
loomingulist tegevust perioodil, mil
tavalist maastikumaali loeti veel
„tühjänguliseks žanriks“ ja suurt
tähelepanu pühendati efektsile valgus-

varju mängemisele ning loomide ja
varemete kujutamisele, võitles
Bogoljubov edukalt realismi eest
maastikumaalis.

XIX sajandi 50- ja 60-
ndail aastail algab vene maali-
kunstis kriitiline realismi aja-
jätk. Pariisijum vastas liikumise
suuremmine põhjustas revolutsioo-
oniliste - demokraatide ideede
levimise kirjanduses ja maali-
kunstis. Ka vene maalikunst
astub võitlusele rahva huvi
eest. Eesrindlikud kunstnikud
nagu Perov, Pukirjov, Nerjov
jt. loovad žanrimaale, kus
suur veevõngus kajastab vene
rahva ärguolu olukord.

Vastavalt sellele toimub
maastikumaali edasine areng. Ka
püsažistide ühisandeks saab nüüd
näidata täiesti ilustamata vene
looduse taustal toimuvat talu-
paegade elu-olu ja selle tüüpilisi
avaldusi.

Maastikumaalis idulise rea-
lismi üheks turajajaks saab M. K.
Clodt (1832 - 1902), kes viime-

sema XIX sajandi meistritest andis oma
tostile demokraatliku iseloomu. Niletсад
hvitnikud ja talupaegade raske töö
annavad kujuka pildi vene talu-
rahva elu-olust. Repini sõnade järgi
tema tõend olid „ausaadavad ka
lihtrahvale, mis vene inimesed nägid
kodumaa loodust kogu oma loomuli-
kus ilus.“¹⁾

Clodt'i loomingu algpeioodi
tüüpilineks maaliks on „Suur sügixene-
te.“ Tühjade põldude keskul asuv lõpu-
tu ponne tee kaob sügixene uttu. Poni
kinni jäävad hobune, te ääres asuv
ühtik ikoon ja uduvihm — kõik ne
taanitab sügixene looduse nukrust, mida
aitab süvendada val tumedate pilvi-
dega kaetud taevast. Selle tõxest
sai Clodt professori nimetus.

Ka oma järgmistes tööstes
Clodt kujutab vene looduse tüüpilisi
motiive. Loodus on näidatud sellisena,
et ta mitte ainult ei kutsu vaatlijas
enle vaimustust ääretuist põldudest
ja avarast taavast, vaid näitab
ka vene talupaegade vaest ja kiratse-

---

1) A. Tšenanova. M. K. Knogun.
Moccha, 1952. lk. 4

vat du. Selles seisneb tema maaliteoste
ideeline siin.

Järgnevas maalisis „Vene küla-
ke“ näeme vene küla keskpäeva ajal.
Hurtrikud kõvalhoonete ja punutud
varbataradega, päikesel käes helendavad
roheline puulehed ja ühtik valge-
päine poiss päikesel käes — kõik see
on maalitud suure soojuse ja siiruse-
ga. Selles teoses on kunstnik loonud
kollektiivse vene küla tüüpilise kujutuse.

Maalil „Külmus“ on kuju-
tatud avarate põldude taustal talu-
nii, kes on hetkel katustanud
töö, jälgides pingesalt tul lähenevat
hobust. Hästi on edasi antud pilvitu
heleniine taavas ääretu tarandiku
kohal. Ingi kvadine roheline ei elusta
maastikku, vaid pigem suurendab
tühjustunnet. Kuid siiski maal ei
ole pessimistlik, vaid sellest õhkub
usk vene inimesse ja arustust tema
raske töö vastu.

Eritist tähelepanu väärib
„Metsakangund keskpäeval“, millel
on jäädustatud Põhja-Venemaa
avarused. Tüost võib nimetada ul-

käijaks Jiskini maalile "Metsakaugused", mis on teostatud kümme aastat hiljem. Maalil kujutatud kivirahunde ja händudega kaetud kõrgelt kiinkalt avaneb vaade mäest alla kulgvale päikesest kõrbenud tule, mida mööda sõidab hobune. Maal on teostatud suure tundesoojusega, hästi on edasi antud asjade ruumilises. Huvitav on ka omapärane kompositsioon - vaade kiinkalt suuendab horisonti. "Maalis" "Metsakaugused" õnnestus loodile lüüa vene looduse üldistatud kuju.

Lootti looming valmistas ette XIX sajandi II poole realistliku maastikumaali õitrenngu perioodi, mis algab suure vene puisazisti Lavranovi teotrennise ajal.

XIX sajandi keskpaiga vene kunsti realistlikust traditsioonidest lähtub Eugen Dücker (1841-1916), kes hakkab viljelema Eesti maalikunsti pindvõrkude loomingu-
lini printsiipe.

Dücker sai kunstilise hariduse Peterburi Kunstide Aka-

dumias professor Sokrat Vorobjovi
juures. Akademia lõpetamiseks
kõostatud maali "Tammemets
Tallinna ümbruses" eest anti talle
nimen järgu kuldmedal. Hiljem
ta külastab Berliini, Stuttgarti,
Karlsruhe jt. ning jääb elama
Düsseldorfis, kus töötab kunstide
lõpuni akademias professorina
maastikumaali alal.

Elades Düsseldorfis ei
katkusta kunstnik loomingulisi
sideid vene kunstiluga. Ta
saadab korduvalt oma töid pered-
vižnikute poolt korraldavatele näitus-
tele, mis liiavad tunnustust Kramskoi,
Repini, Ivanovi jt. poolt. Niihulgi
propagandib ta ka Düsseldorfis kunstii-
ke hulgas peredvižnikute ideolo-
realistlikku kunsti.

Dücker on lahutamatu-
sotud ka Eesti kunsti arenguga.
Nüüdises Eestis, kujutab Dücker
suure armastusega Eesti maastike
motive.

Dückeri Eesti loodust
kõnitlevate maalides ilmneb

kuunstrukku suur hvi rahva elu vastu. Itseenid rahva täöelust aitavad kuunstrukul konkretiseuida tema maastikupiltide meelolu ja näidata kodumaa suurus ja ilu. See on saavutatud ilmeika ja lakoonilise väjurdusvormiga.

Dückeri loominguline pärandim kuulub veel seria oforti ja akvarelli, nagu "Viija-tõikus", "Muekallas", "Sügis-maastik", "Meri" jt. Tehniliselt on need teostatud väga meisterlikult.

Dücker oli ka silmapaistev pedagoog. Tema juures on õppinud ürida puisaziste Eestist ja Lätiist. Dückeri õpilasteks olid ka G. Hoffmann, R. Borgholzi, J. Fedders, A. Schlater jt.

Dückeri loominguline pärand aitab süvendada realistlikke taotlusi üsti maalikunstis.

2. A. K. Savrassov.

A. K. Savrassovi (1830-1897) toostel oli suur mõju vene maastikumaali edasisele arengule. Tema vilin tunnustuse osalikes saanud maal „Künnivaarud on saabu- nud“ tähistab uut etappi vene rahvuslikus maastikumaalis. Armastus kodumaa looduse vastu ning selle kõige lihtsamate motiivide poeetiline kujutamine, reformi- ulu vene küla tüüpiline edasi- andmine — kõik see lõi eeldused vene maastikumaali võimsale tõusule.

Savrassov sai kunstilise hariduse Moskva Mualikunsti koolis, kus ta õppis K. M. Rabus'i juhtimisel. Alustades teotrennist kunstnikuna oli Savrassov oma loomingul algpeioodil romantilise koolkonna mõju all. Tema imes- sed tööd on val ebaküpsed nii

motiivi valikus kui ka tootamise viisis ("Kivi metsas Razlivi lähedal"). Romantiline meloolu erineb ka järgmis maalis "Naade Krumlile halva ilmaga" (1851), kus see on edasi antud helitumeduse mänguga: tumedad tormis painduvad puud on kontrastid taamal valendava Krumliga. Teos on täis pinevust, mis järjest suureneb ning häipunkti saavutab tavaliselt ähvardavate pilvete liikumises. Pinevus laheneb päiksekiirte võides, mis murruvad läbi pilviahelatest ja jäävad säravana Krumli loori ansamblit. Iga komponendi element on sügava rikkumise väljendusrikkusega. See teos oli suure sammuks edasi Lavransovi loominguks küpsuse poole.

Suurt tähelepanu pühendab Lavransov töötamisele looduses. Ta sõidab 1852. a. Ukrainasse, kus loob rea Ukraina steppi ja Dneprit kujutavaid maale. 1854. a. Prantsusmaal ümbruses valmib etüüd "Tammetüved ja oksad" (toosta-

tud supias), puu- ja kiviüüdid
jne. Neid üüde ta kannab maali-
de „Oranienbaumi ümbruse vaade“
ja „Munkallas Oranienbaumi
ümbrus“ tootamiseks.

Erinev maalil komposit-
siooni kihil asub päikesest valgus-
tatud aas, mille paremal pool
on suured kivid ja puud, kuna
vasakul avaneb vaade merele.
Nurgas triplaanil on vana hara-
liste okste ja päikesest helendavate
lehtidega tamm. Päikeskiired
pugelduvad ka kivil ja toovad
enile selle rikkalike värvide ilu.
See teos näitab juba kunstniku
suurt professionaalset meistrikkust
ja kompositsiooni üleshituse oskust.

Nendes samasugune
motiiv loodusest on valitud ka
teises maalis. Mulaht reidil
süüvate laevadega on ääristatud
tumeda metsaga. Loomulikul on
edan antud saabu häänaik
kõrgepäikeseloojangat ning
uus pugeldub heli õhtune taevast.
Tumeda siluetina eralduvad

kaldal suure kivi juures paadid; üks istub seljaga vaateja poole kalur.

Javransovi 50-ndate aastate loominguut inloonnustab piüid demokraatliku sine ja täiesti realistliku vormikõne poole. Ta piüidis lüida ilu elu endas ning säilitades elulise tõde anda sellele kunstiline väljendus. Tema usmäärghis saab niüid näidata halli taava all laiuvate ääretute põldude, madalate katustega vaeste talumajade ning kogu selle looduse ilu, mis ümbritseb vene inimese igapäevast elu. See ilmneb kõige paremini teos "Maastik jõe ja kaluritega" (1859).

Maali kompanitiooniline üleshitus on tõostatud väga rangelt. Piüides avada oma teos sine kujutab Javransov maastiku foonil inimesi. Figuri rahulik asund on kooskõlas maastiku üldise ritmiga — kõik see on allutatud usmäärghile, et säilitada looduse ja inimese vahel teviklikkust ja ühtsust.

Savransov ei ole inimene, kes oma toostesse toob motive kalu-
idest. Juba 1820. a. Silvestor Itšedrin
kujuatas kalu-uid Napoli lahe kaldal.
Kuid erinevus on sellis, et Itšedrin
kasutas ainult mitte-midagi tegu-
aid figuuride gruppe oma tooste komposi-
-tsiooni väljendusrikkamaks muutu-
-meks. Ta ei osanud veel näidata
harmooniat inimene ja looduse vahel.
Oma toostes tugines Savransov ka
lähemate kaasaegsete kogemustele,
eriti Venetianovi ja tema koalkonna
meistrite saavutustele sel alal. Ka
vennad Tšernetsovid kaantari-
-dised kalu-ide eest Volgat kaju-
-tavates maalides, sellis, et pare-
-mini avada toon sinu. See aitas
kiil kaasa looduse tööparimaks
muutmisele, kuna figuurid jäid
sistki trafareetrikes. Savransov oli
aga järjekindlam realist, kes
hästi tundis lihtsa inimese tööelu.
Ta oskas oma toostes väljendada tundeid
ja melleolu, mida kutsus loodus
enile vene inimeses. Seda ei suutnud
tema ulkaijad, kes löid tooni

samadale tumadele.

60-ndate aastate ühiskondlik-
-demokraatliku liikumise ja Tšernõševski
estutaliste vaadete mõjul hakkab
Savrasov oma maalides kujutama
täiesti igapäevast, ilustamata tige-
likkust. On märgata suurenevat
huvi vene looduse mitmesuguste
motiivide vastu. Sellisel ajajärgul
loodud teosed on juba täiesti rea-
listlikud ja demokraatliku ise-
loomuga: looduse poeemia kaudu on
edasi antud rõhutatud rahva kannan-
tunde ja kiratsev elu. Ta kujutab
väikesi, lagunenud majadega ja
lõund täistuisaunud külanid, põhja-
tuid tüid - kõike, mis tunnistab
rahva vaesust. Ta teosed aga ei
ole pessimistlikud, vaid elujaata-
vad ja õhutanid võitluseli parema
tuleviku eest.

1866-ndal aastal avaldas
Savrasov soovi osa võtta Pariisis
korraldatud maailmanäitunust
teostega „Vene küla“, „Mets talvel“
„Õhtu stepis“. Talle anti aga ütar
vastus. Kuldumise põhjus ei olnud

maalide madalas kunstilises tasemes, vaid demokraatlikus süžees ja riigivas elulises täpäraruss, mis oli täiesti võõras komisjonile, kes pooldas elust iuduud akadeemilist kunsti.

Demokraatliku realismi uued printsiibid tulevad eiti enile tuks „Lõvinski saar Sokolnikis“. Maali kompositioon peaaegu kordab 1868/69. a. töötatud etüüdi „Männimets.“

Männimetsa ääres, avaral päikesest valgustatud põllul sööb kani. Eniplaanil on väike rohutu kasvunud tiigike vana mädanemud allaga. Võrreldes etüüdiga on maali kompositioon tasakaalukam. Loodus on rahulikum ja pidulikum analiitsemis. Maali puunikas värvigamma on tagasihoidlikum ja omandanud tonaalse ühtsuse. Põhitooniga muutub Savrassovi lihtsa looduse paadina.

Savrassovi loomingu kõrgpunkt langis a. 1871., mil ta sõidab Jaroslavi, et kujutada tõundeid Volga jõge. Suure vee jõe ülevast ja rahulikust ilust,

tema pilguga haaramatuist hori-
sontidest ja rahvalauludes ülistatud
Volga-äärsete stepptide lõputuist
avarusist, inspireerituna valmib
Javrassovil rida maale.

Enimene suurem Valgat
kujutav teos on „Petšerski klooster
Nizni-Novgorodis“ (1870/71). Maalil
on jäädvustatud nurgake vene
provintsiist koos vana vene arhitec-
tuuri mälestusmängiga. Klooster
valdub valge siluettina roheliste
puude ja tumeda jäe taustal. Väljendus-
rikas värvigammas ühendab suure-
päraselt arhitektuuri ansambli ja
ümbritseva looduse.

Järgmine teos „Volga
suurven järoslavi all“ on kujuta-
tud jäälagunemine Volgal. Jaga-
plaaniil on vees seisvad hurtnikud,
mille keskil ^{asetsub} valge kiik vana-vein
stiilis. Kõrgel tavalas lendavad
konapärans ravis kurd. Varjundite
rohke kolviit tub kogu kompositri-
ooni väljendusrikkamaks. Väga
huvitav on maali temaatiline
lahendus. Enimend hetkil äratav

tähelepanu loodus, mis avab vaatleja
es Volga avamused ning jääpankade
vahel sõitev paat jääb märkamatus.
Paadis istuvad talupojad, kes hoi-
vad käes ikoone. Kütas on puhke-
nud tulikahju, ning need inimesed
võideldes hädaohuga ruttavad appi.
Kunstnik on kujutanud julgid
inimesi ja vastandanud neile Volga
maastiku avamused.

Samast trossist on säilinud
ka tüne variant, kus žanriline
süžee on edasi antud tüstsuguselt.
Tulikahju on juba väikunud ning
paat naistega, kes samuti hoiavad
käes ikoone, pöördub tagasi.

Volga burlanne on Savrasov
jäädvustanud maalil "Volga". See
tross on läinud kaotri, kuid säili-
nud kirjalike allikate põhjal saab
maalist selge ülevaade. Teada on
ainult nii palju, et 90-ndatel
aastatel oli see tross ühe Moskva
rakoguja käes.

Kogu lüüendi ulatus on
kujutatud kõrgete kallastega Volga
jõgi, mille ääres tõmbuvad

burlakid pikas reas lotja. Suurepäraselt on kujutatud figuride asend, kus tõmbavad üle jõe käivad raskust aeglas liikumise rütmis. Teiste hulgas on ka üks halli habemega vanake. Eriti tähelepanu osalinks saab esimene burlakk, pikas valges särgis ja punase vestiga, kelle nägu on väga ekspressiivne. Ehkki figurid on troostatud eskislikult, on siiski taonitatud need jooni, mis rügevamalt avavad teema sotriaalne mõtte. Maali kompositiooniline ülesehitus, kuigi juhtiv osa kuulub burlakkidele, on koostöös loodunaga. Kogu teos on tunda väimsa elu rütmis.

Savrasovi maal meenutab sinu poolst Repini „Burlakid Volgal“. Seda burlakkide teema lüdis 60-70-ndail aastail kajastust kahe suure vene kunstniku loomingus.

Volga temalistest maalidest ja üldse kogu Savrasovi loomingus on paaris juba ulpaal mainitud „Kiinnivareid on saabunud“ (1871).

Maali tööstamirkles valmis kaks etüüdi, mille maaliline tainus vahetus looduse Molvitino külas, Kostroma kubermangus, mis oli tollal kaugel mitte ainult raud-
tust, vaid ka Njatska postitest. 1947. a. organiseeritud Lavrassovi personaalnäitusel Tutjanovi galeriis oli väga pandud ka need kaks väikust etüüdi, mille suur kunstiline müstulikkus ja rida tööstamisvõim ei ühinevan näitavad, et need ei kuulu hilisemate etüüdidide hulka, mis sageli kordavad „Künni-
varesed on saabunud“ teemat.

Etüüdidis, nagu maaliski on kunstnik jäädvustanud lihtsa, vaiten meelakun Moskvas tüüpi-
lin XVII sajandi vene kiike, mada-
late hoonete ja kauguse laiivate
põldudega. Ühinevan on ainult
detailides.

Maali kompositsioon on väga eluline. Kõik see, mis on tuttav igale vene inimesele, on väga lihtsalt edasi antud, kuid kui palju on sellis lihtsuses poesia!

Väga hästi on kujutatud lume sulamine, mil sooja päikese mõjul tekivad erinevad mudand, veelõigud ja puhkavad pungad raagus puudel. Okstele aga elitavad endile suure kisa ja käraga pesa künnivarend. Õhk on kevadiselt värske ja puhas. Koloriit koosneb kahest värvitoonist: hallikas-pruun, millega on maalitud hooned ja puutüved ning sinakasvalge - lumi, vesi ja taevas. Mõlemad värvitoonid on ühendatud rikkalike varjunditega. Nii erineb pruunikaid värvilise peegeldusega lumes ja ves, kuna sinakasvalget on kivist kiirkuhoonel ja kantüvedel. Maal äratas tähelepanu oma liinilisuse ja intümsuse, kodumaise looduse emotsionaalse interpretatsiooniga.

Töö pandi väga 1871. a. peedvižnikute erimeel näitusele. Näitust inloonusstavates artiklites tõsteti esmajätkonas enle Savrassovi maali "Künnivarend on saabunud." Paumaks tunnustunles tõone oli ka selle omrandamine Tretjakovi

poolt vene rahvusliku kunsti galerii jaoks.

Vene sügist on kunstnik jäädvustanud oma järgmises teoses „Külavahetus“. Põhine külavahetustais reljeef, on ääristatud vanade, tuultest saitud hõbepajudega. Läbi udu paistab õhtune taavas pilvede ja loojuva päiksega. Viimand sügised päikesekiired, mis kuldaravad tud ja põlde, toovad maali helgust ja kirkust. Värviküllane kolonit aitab toonitada Venemaa sügise looduse ilu ja värvirikkust.

Nagu ulpaal nägime on Savrassov suurt tähelepanu pühendanud erinevate aastaaegade alguse kujutamisele. Ta püüdis kunstiliste vahenditega näidata lumel ülistatud looduse elu, mis jätab riigava tunde inimese hinge. Need motiivid jäävad tema maastikes välistelt lihtsatel, kuid nende tunnetamine on aga rahvalik. Muid võib maastike eluline tõde, sest iga tema maal on osake vene loodusest.

Täiesti erinev elumiste aastate loominguist on "Klaud Valga kohal" mis hiljem sai eskujuks Levitan'i maalile "Igavene rahu kohal". Raas-aegsed hindandid kõrgelt mainitud maali, nimetades seda "pörmiks", kunstiteoselks, mis avab vene rahva raske elu leheküljed. Levitan oma Savassovi loominguile pühendatud artiklis nimetab seda teost kõrvuti "Künnivarend on saabunud." "Laias kangusem suntuva jäe kohal on taevas kaetud tumedate pilvedega; eiplaanile ühnik rist ja maha-vairunud keask - see ongi kõik; kuid sellis lihtsuses on väga palju poornat,"¹⁾ kirjutas Levitan.

80-ndatel aastatel toimub Savassovi loomingu langus. Tema kunst muutub üha vaesemaks nii motiividelt kui ka kunstilistelt vahenditelt. Tema otinisel kunstnik üha sagedamini pöördub vana-de motiivide, eiti ülistatud "Künnivarend on saabunud" juurde. Nendes kompositioooides aga kunsti-

¹⁾ М. У. Алехман, Воспоминания и мемуары, Москва, 1950, стр. 123

line tõde andis art juba kunstlikkusele ning sügav looduse käntlus - pealiskaudsusele ja väliste efektide taotlusele. Ei ole selge, kas oli selles languses süüdi raske haigus, mis nendel aastatel avaldas üha tugevamaid või mõjutand kunstnikku ühiskondlikeid põhjunde, sest sel ajajärgul algas Venemaal julm reaktsioon.

Tulib märkida ka Savrasovi tugevast pedagoogina. Ta oskas äratada oma õpilastes armastust vene looduse vastu ja "leida kõige lihtsamal ja tavalisemas neid intüimne, sügavasti liigutavad ja sageli nukrad jaaned, mis ar nii tajutavad meie kodumaastikus ja mis nii vastu-pandamatult mõjuvad hingele." 1) Tema ateljust vägus tuge plejaad vene kunstnikke, kelle hulgas välja-paistvam oli Levitan.

Savrasovi loomingul on tähtis koht vene kunstiajaloo. Tema paalt loodud käntlusviis jääb piirima maastikumaalis 40-ndate

---

1) И. И. Левитан, Воспоминания и мемуары, Москва, 1950, стр. 122

aastate jooknel ja saavutas kulminatsioonipunkti levitani loomingus. Levitani väljendun järgi „Lavrassov tõi vene maastiku ja rnda vaieldamatut taset si unustata vene kunstiajaloo.“¹⁾

3. F. A. Nasiljev.

Ka F. A. Nasiljevi (1850-1873) elu ja looming kuulub demokraatlike realismi arenemise perioodi vene maastikumaalis. Nasiljev tõi maastikumaali Kranskoj väljendun järgi „paesia, kus juures entusvius on loomulik.“²⁾ Ta maalid paetilin ja üldistavaid teoseid vene loodust.

Nasiljevi loomingu välja-kujunemisel etendand teatud osa Tiskin ja Kranskoj. Nende mõju ilmneb just loomingu varasema perioodi töodes „Kiikutara ääres“, „Küla“, „Pärist vihma“, mis on maalitud looduse teinjärguliste pindetailide täpse fikseerimisega. Nasiljevi töötele on omase aja suurem

1) M. M. Levitan, Воспоминания и мемуары, Москва, 1950, lk. 123.

2) A. A. Фигуров-Давыдов, Ф. А. Васильев, Москва, 1948, lk. 5

emotioonaaalsus ja poeetilisus, mis
leidis kajastust vene küla ja looduse
motiivide kujutamises. Silmapaistvaks
selle perioodi tööks on "Karja
kojutulik" (1868), kus avaldub
esmakordselt kunstnike piire anda
edasi looduse mielselul: tuul
keusatab enne äikest üles maante-
tolmu, kõik on rahutud, linnud
sööstavad kajudes edasi ning ülal
kõrguvad mustad pilved. Saabu-
va või mööduva äikest motiiv-
leidis mitmenegustes variantides
kajastust Narsijevi varasemas
loomingus. See meeldis noorele kunst-
nikule efektna valgustuse ja kontrast-
susega. Sama süžeed on ta kann-
tanud ka etüüdidel "Illuminatxi-
oon Peterburis", "Koit" jt.

1870. a. suvel sooritas
Narsijev koos kunstnike Repini
ja Makaroviga reisi Volgal, mis
avaldas soodsat mõju ta loomii-
gu edasisele arenemisele. Siin ta
õppis vabamalt ja julgemalt kiju-
tama loodust ~~isena~~ liigsete detaili-
deta. Ka maalimisviis ja teoste

Koloriit muutus tagasihoidlikumaks ja loomulikumaks. Niljaka täo tulemuseks valmis suuul arvul pliiatni- ja akvaalljaosistusi, mis püüdnud Volga avaruste püüdnud ulatust täis looduse eredat värviküllust. Suurematel teostel, mis on teostatud reini tulemuseks, on tähelepanu vääremad "Vaade Volgale", "Enne vihma", "Volga laht", "Volga laguneid" ja "Pargand Volgal". "Vaade Volgale" oma kuldsete ja kollaste värvide gammas on meeldiv värvide puhtuse ja kujutamise järel. Maalid "Volga laht" ja "Volga laguneid" annavad eluõnne kujutluse loodusest. Roheliste ja kollaste värvide skaala halli tava foonil mõjub looduse karge ja niiske hingusena. Ka "Pargand Volgal" süže on lihtne: päikese tulised kiired ujutavad üle kuumade rannaliiva, millel rühm hurlakke puhkab lõhketule ääres. Kõik see on edasi antud suure elulisuse ja täpärusega.

Nariljev on meister maastiku
inloomu edandamiseks. Ta armastas
maalida raskelt tabatavaid momente.
„Eene vihma“ on kaunis ning väri-
rikas ja annab ühtlasi hästi edasi
kujutatud emotsionaalset siset. Madal
tinavärviline äikespilv, selle taustal
päikeskiirtest valgustatud pind,
poisi valge särk heinamaa foonil,
naine rüetis, haned, veevaht
kraavis jne. — kõik on romantiline
selles emotsionaalses ja ehitatud
maastikus, kuid ühtlasi loomulik
ja lähedane.

Nariljevi esimene suu-
töö on „Sula“ (1871). Siin on
kunstnik kujutanud oma aja
vene küla. Madalad tinahallid
pilved kõrguvad ääretu avarus
kohal. Loojenuva päikeskiired
langevad mustneva kevadlumega
kaetud põldudele. Niletts ja arme-
tu küla asub tee ääres, mis on
põhjatu sulanud lumest ja poist.
Kahe tukäija, ranga ja lapse väike-
nd kujud rõhutavad vulgi maali
otnaalset siset ja toovad enile

üksildum ja nukune meeleolu, millest on läbi imbunud maastiku iga detail. Lumega ülepuistatud pargid tee ääres, tuule käes lundavad puude okkad, figuurid teel - kõik on allutatud üldisele kompositsioonile. Sells teoses lähtub Vaniljev vene loodum tõlgendamisel seinakohalt, mis tsamakordalt väljendus Perovi maalil "Küla ristikäik ülestõusmispihal" ja astub sellega idelise-realistliku maali-kuusti esindajate ridadesse. Ühtlasi erineb Vaniljev ^{suur} ühiskondlike nähtuste kriitikuna ja paljastab tsarismi aegse vene küla vaesust ja viletsust.

1871. a. haigestus Vaniljev tuberkuloosi ja oli sunnitud sõitma Jaltasse ravile. Siin reetis ta oma lähikesele lõpppäevad. Ta oli pidades kirjavahetuses Kravskoiga, mis soodustas tema loomingulist kasvu. Kirjavahetuse põhjal me näeme, et Vaniljev töötas katkestamatult. Ta maalil Krimmi maastiku-kuutüüde, valmistas föid tellimise

järqi ning endiselt võttis igal aastal
osa konkursist Peterburis.

Üks nimeni suuremaid
Krimmis valminud maale on „Mäng
heinamaa“, mis on teostatud varem
tehtud etüüdide järqi. Maal on
täis värskest ja emotsionaalsust.
Selles teoses on hästi edasi antud
rohu, puude ja õhu niiskus. Vävi-
gammas on ainult kaks tooni –
roheline ja sinine, kuid need on
antud väga intensiivselt, mõlemal
vävil on hulka varjundid, kuid
maal ei mõju realsuses monotoon-
selt. „Mäng heinamaa“ on Vaniljwi
kõigi elumiste tööde süntes, kus
suure meisterlikkusega on lahenda-
tud perspektiiviline kanguse probleem.

Peaaegu kõik maalid,
mis on teostatud Krimmis, kuju-
tavad soine maastiku hommikust
võlu. Selline on „100 rügitel“,
„Maha jäetud veski“ jt. Mõlemal
on omane meistulik maalitehni-
ka ja vävigaama tonaalne ühtsus.

Teos „100 rügitel“ on
kujutatud metsa ääres laiuvat

sood sügiseks hommikul. Jändike
puude vahel istuvad sookured.

Parimal eiplaanil olev puude
grupp on viimistletud, kuna
mets sügavuses on troostatud
eskiislikult. Tumerinine tallas on
vastandatud erdate sügisväwide-
ga. Tõu lõpetamiseks ei piisanud
arvatavasti varem troostatud
etüüdidest ja joonistustest ning
töö jäi pooleli.

Enne troost „Maha jäetud
veski“ valmis rida etüüde. Kõigil
nendel on kujutatud maastiku-
motive kiinnikasvanud tüügi või
sooga, mille tagaplaanil on
veniveski. Etüüdid näitavad
kunstniku suurt tööd ja ottinguid
maali troostamisel.

Maali sügavuses, ümb-
ritsetuna puudest, seisab vana
lagunenud veniveski. Eiplaanil
antub kitsas jõgi, mille mõlemal
pool laiub soine maastik. Väikesel
saal soos istuvad kured. Kalda
ääres, venikasvude keskel antub
ühek paat. Kogu maastik on

kaetud kerge udurvinega, mis tõuseb soo kohalt.

Nariljwi viimaneks suuremaks tross on „Kuumni mägedes“. Siin on suurepäraselt jäädvastatud Kuumni loodust – rahulikke mäehiiglasi, pilvede paale tõusvate määndide ilu ja mägirohku õhu puhtust. Maalil on Kuumni mägi maastik ideliselts hoopis uudselts lahti mõtestatud. Kõunamaa loodus, lopsakas ja eksootiline, luidis siin patutiline ja ingi nukka kõla. Selle tross kohta kirjutas Kramskoi: „Ma poleks kunagi arvanud, et maastik võib enile kutsuda nii tugevad tunded.“¹⁾

Nariljwi maalid on tagasihoidlikud, lihtsad trossid, mis võtavad kirjutuse tähtsuse ja ~~peenusega~~, sooja liiniline tundega, mida autor oskab sissendada oma maastikumaaalidesse ja seda vaatajale edasi anda. Nariljwi trossid aitavad õieti avada vene looduse olemust. Lihtsani tõi ta ka maastikumaaali

---

¹⁾ A. A. Фигуров - Давыдов. Ф. А. Басурин, Москва, 1948., lk. 28

romantiline paator ja dramatismi
elemente.

4. I. I. Jiškin.

Vene maalikuusti suurmeisterite
hulka kuulub I. I. Jiškin (1831 -
- 1898), kes oli aktiivne osavõtja
pseudoviinikute liikumist. Ta oli
üks esimesi järgimindaid ja reundu-
nud täotnjaid kodumaa looduse
kujutamisel. En õigusega öeldud,
et Jiškin avastas kujutavale kunstile
vene looduse, eiti aga selle põhja-
maine karguse ja tüluse. " Jiškin,
se on vastapost vene maastiku-
maali arengus, se on inimene -
- koal " 1), nii tõelõõnustas Jiškiinit
Krauskoi.

Jiškinile oli loodus suurimaks
loominguliseks allikaks, mida ta
õppis tundma kõige pikimate de-
tailideni. Jiškini armastatuimaks
erialaks oli okasmetsa maalinine
ja ta on kujutanud seda kogu
Vene riigi ulatuses. Ta tõõrd, nii

---

1. A. Labuhob, M. U. Munkun, M. - A., 1948,
lk. 24-25.

suuremad lõundid kui ka etüüdid ja joonistused näitavad kunstniku põhjalikku looduse tundmist. Tema laaned, männikud ja kuuskud, tammetuhad ja karsalud — igaüks oma eriniva tainkatuga on ülitamatud saavutused sel alal.

Šiškini maaliteored on poeemid ja hümnid, kodumaisele loodusele.

Šiškin õppis joonistamist Moskva Maalikuusti koolis A. H. Mokritski juhtimisel ja hiljem Peterburi Kunstide Akademies Sokrat Vorobjovi juures. Alustades õppimist akademias oli Šiškin romantik, kuid paralleelselt ühiskondlik-politiliste vaadete muutumisega taimeevolutsioon ka Šiškini estutilistes vaadetes. Esimesest akademia perioodist on säilinud mitu tööd, näiteks joonistus, millel on kaks nimetust „Torni“ ja „Tammed“ (1857). Joonistuse motiiv on väetud loodusest ja teostatud vabas, voolavas maalinisviisis. Selles töös on Šiškin juba küpse joonistajana, kes oskab vabalt käsitleda pliaatrit.

Akademia lõpetamise järel kunstnik loobub välismaist komanderingust ja teostab reisi mööda Venemaad Valgale ja Kama äärde, et jäädvustada loendile Venemaa looduse ilu. Lääne-Euroopane sõidab ta alles mõni aasta hiljem. Tuntuimad välismaal annavad hea ülevaate aruanded, mis ta saadab Kunstide Akademiale ja Kijavahetus sõpradega. Kijutades oma muljetest Lääne-Euroopa kunsti kohta ta annab sellele samaaegselt ka kriitilise hinnangu.

Tšihini välismaal viibimise ajal (1862-1865) loodud tööd koosnevad suurejoonistustest, akvaalli- ja maastikukujundidest ning kollektsionääri H. D. Bökovi jaoks teostatud maalist „Vaade Düsseldorfis ümbruses“, mille eest Akademia Nõukogu andis noole kunstnikule akadeemilise auhinna.

60-ndates aastates noores kriitilise realismi aarega vene kunstis taimeb murrang ka Tšihini loomingus: ta alustab järgi kindlat tööd vene maastiku kujun-

tamine alal. Selleks kunstnik tootab
rea reie mööda Venemaad. Tšekin
pidvalt tegleb vene kunsti omapära
kõnnustega, mis nõudis kunstnikelt
uusi kunstilisi vahendeid, et jääd-
rustada ümbritsevat tegelikkust. Need
otringud olid lahutamatuks seotud
võitlusega uue sisse ehitamiseks.

Selle loomingupeivoodile is-
loomulikud jooned tulvad enile
teoses „Metsarainuine“ (1867). Maalil
põlvub veel selline ruumiline lahendus,
mis annaks väljendusrikkalt edasi
kauguse ja kogu motiivi eepilist suunust.

Suuremat kunstilist väärtust
omab aga „Keskpäev Moskva ümbruses“
(1869). Enne seda ta maalib väikeses
etüüdi külas Moskva all, kus kunstnik
netis suve, kui ta saabus Lääne-
Euroopast. Selles maalil näitab Tšekin
vene looduse^{ilu} ja väimsust, säilitades
samal ajal motiivi reenna täpärä-
sus. Siin esineb kunstnik juba tüüpilise
vene looduse kujutajana.

1872. a. tootab Tšekin kahe
maali, millele Krauskoi andis
kõrge hinnangu kirjades Naritšvilile.

Nud maalid olid „Tihnik“ ja „Metsasalu“, mis kunstnik pani väga „peudviziinikute näitusel 1874. a. „Tihniku“ eest anti Jiskiinile professori nimetus.

1878. a. kunstnik esitas peudviziinikute näitusel maali „Rukis“, mis motiveeritult meenutab varasemat teost „Keskpäev Moskva ümbruses.“ Teost iseloomustab elulisus, motiveeritud kunstiline tervikkikkus ja idee väljendusrikkus. Kujutatud on küpsenud rukkipõldu, mille taga kõrguvad võimsad männid. Valminud teade raskuse all painduvad tuguvad viljaprad maa poole. Nene põldude avaruse kohal on sinine taevas pilvedega silmapiiril, mis ennustab värskendava vihma lähenemist. Kõik sellis maalis jutustab rikkalikust saagist, maa aumendamatumatutest rikkustest ja värvide ilust.

70-80-ndates aastates on Jiskini loomingu õitsemisperiood. Ühtlasi jätkub kunstniku realistliku meetodi edasine täiustumine. Jälgides kunstniku loomingu arengut, ei

või mainimata jätta Tšernõšovskit, kelle estutiliste vaadete mõjul kujubki Tšikini loominguline pale. Ta hakkab kujutama vene looduse sellinid motive, mis teevad tema teosed optimistlikeks ja nilledes täielikult iluneb kodumaa looduse omapära ning iseloom. Tšikini tõe motiivid on väga lihtsad. Ta ei ole jäädvustanud päiksetõusu, - loojanguid, tormi ja lõõmavat päikselvalgust. Samuti puudub ta tõe liikumine ja dünaamika. Loodus esineb tema teostel üldistatud, tüüpiline kujul. Tšikini harva ehitab komponitsooni üles diagonaalset, nagu seda tegi enamik kunstnike ajal, mil näitusel oli väga pandud Puovi „Talupoja matus“, sest diagonaalne üleshitun püüdis suurendab liikuvust. Sageli on tema teostel tõunde keskelt antatud mingi väjundusikas detail, näitaks hiljuti saetud puutüvi maalil „Metsaraiunine“, mängivad kaard maalil „Homnik männi-

metsas" jne., et toomitada elu
metsas. Tõhkin nägi maastikumaalis
looduse portreed. See aga ei tähenda,
et kunstnik tahtis anda väliste
maailma täpset koopiat. Ta
otsis individuaalsust, elulisust,
väljendusrikkust ja üldistust.

Tõhkini loomingu ritmiku-
perioodi kuuluvad teosed "Metsa-
kaugused", "Männid lojuva
päiksega", "Hommik männi-
metsas" jne.

Teos "Metsakaugused"
(1884) avaneb vaatlijale kõrgelt
müürit vaade kauguses laiuvale
võimsale metsamasstile, mille
keskel helerdub väike metsajäve-
ke või jäne. Kunstniku suureks
saavutuseks on maali koloriit,
mille abil ta on suutnud täe-
päraselt edasi anda puude rohelist
ja hommikust udu, mis ümbritseb
kaugust ja ühendab kõik värv-
vajandid ühtsesse vävitooni.
Sellise maalimise meetodiga on
tal õnnestunud edasi anda looduse
voimide rikkust ja plastilist ilu.

Nõreldes Tšikiin varannate teostiga on kunstnik saavutanud oma maalimisviisis suunima elulise ja väljendusrikkuse.

1886.a. maalib Tšikiin Pestoretški "Männid lojuva päiksega", millel ta meisterlikult kujutab valgusvõiju efektset mängimist tumedate põlispuude foonil. Kompositsiooniliselt üleshitus eraldub inplaanil kaks noort hargnevate okstega määndi. Sama motiivi kordamine viib ka metsa sügavusse. Kuldne õhtuvalgus toonitab maali pehmust ja lüüeliseid meeleolu.

Tšikiini loomingu kulminatsioonipunktiks langeb on "Hommik männimetsas" (1889). Esimend päiksekiired valgustavad puurlatou hommikuudesse mähekund põlises metsatihnikus. Vana hommikul, vana tornis murdunud männijuurde on tulnud mängivad kaupojad emakauga. Peab märkima, et kaupojad maalib tema sõber kunstnik K. A. Savitski.

Kuid süüsi mainitakse autorina ainult Tšikinit, kuna teoses tavaliselt ilmneb tavaliselt omase maalimisviisi ja meetodi.

80-ndatel aastatel teostatud kapitaal tööde hulka kuuluvad „Padiik“, „Kannets“, „Metsaüksus maakoht“, „Udume hommik“ jt. Neile on omase vajanditega kollektiiv, vormi plastiline selgus ja püüed algusest lõpuni säilitada looduse täpsuses.

Tšikini looming oli õitsemisperioodil kui algas poliitiline reaktsioon, mille tõttu tal eeldamatult tuleb enle tema kunstis progressiivne iseloom. Nendel aastatel on kunstniku looming veel loomutunne, kuna teda innustas „vabaduse suur tunne“ ja püüed teha kõik oma armastatud kodumaa ja rahva heaks.

Kul 70-nd aastana jätkab Tšikini teotumist kunstnikuna. Selle aja loomingulised väinmed ilmnevad vedamat teoses „Mordvinova metsas.“ Maal

valmis varem teostatud etüüdi järgi, mis kandis nimetust „Vanane õhtul kuumetsas“. Kompositiiviline ülesehitus toonitab kõrgete sirgete künkede rütmilist vaheldumist. Noored võsud nõrkade okstega, roheline sammal puude all eiplaanil — kõik see on edasi antud üldistatult ja suure maali- lise meistralikkusega. Vana jahimehe kuju moodustab loodusega orgaaniline tervik. Näib, et selle inimese rahuliku välimuse ja seisuist väga kindla oleku kaudu on kunstnik piirdunud edasi anda kuju, kelle mõned iseloomujooned on sarnased tema autoportreele.

Peaaegu samaaegselt ülal mainitud tööga on maalitud veel kaks: „Nihur tammemetsas“ ja „Lõvapäev.“ Mõlema kompositiiviani on siin toodud inimene, kelle hingeline seisukord on kooskõlas looduse üldise emotsionaalse rütmiga. Koloriit ja maalimisviis annavad hästi edasi atmosfääri seisukorda. Tööd kuuluvad in-

poolust liinilin puisaazi hulka.

1897.a. korraldatud Ränd-
näituste ühingu juubelinäitusel
pani Jiskiin väga lühirea väga
huvitavaid teoseid, mille hulgas
esmajärgkondas võiks mainida
„Jelabugi lähedal“. Motiivilt
meenutab see töö varem teosta-
tud „Ruhist“. Teose kompositsiooni
keskne kohta omab avar rukkii-
põld, mille vahelt läheb läbi
külavahetus. Põllu taga metsa
rügavuses olvate võimsate määndide
vahelt avaneb vaade aasale ja
jõe. Loodus on väga päikseline
ja varjud maapiinnal lühikend
ja intensiivsed. Maal valmis varem
kogutud etüüdide ja jaunistuste
põhjal.

Jiskiini loomingu viimases
teoses oli „Afonasovski masti-
mets Jelabugi lähedal“ (1898),
mis näitab tema teoste suurt
elulähedust ja maalitehnika
virtuooslikkust. Sadu aastaid
vanade võimsate puuhinglaste
kõval näeme kasvamas noort

võsastikku. Ojaku kohal, punde
taustal eralduvad päikeskiirtest
kaas väikust vedat täpikest - kaas
kollast liblikat. Maal on tulvil
reibast ja rõõmsat elujaatavust,
mida põhjustab kodupaiga kaunis
ja tuttav loodus.

Tuleb ära märkida

Jiškini suuri saavutusi ka graafi-
kas - ofordis ja joonistuses. Tema
maastikuofordide seria on tähele-
pandav iga oma joonekese kuusti-
päran ilmekuniga ja vene looduse
võltsa tunnetunega.

Jiškini looming on rõõmsalt
realistlik, elujaatar ja ideline. Ta
oli kunstnik, kes armastas oma
kodumaad ja oskas edasi anda oma
tostes kogu Venemaa riikliku loodu-
se ilu.

Jiškini oli vene realistliku
maalikuusti parimate traditsioonide
edasiarendaja, mille esindajateks olid
ulpsõlt mainitud kunstnikud. Jiškini
nägi vene loodust rahva silmadega,
tema loomingus väärtuslikemaid
jooni on rahvalikkus. Kanitades

II

Vene realistlike maastikumaal
XIX sajandi lõpul.

1. Realistlike maastikumaali
noorema generatsiooni meistrid.

XIX sajandi viimastel aasta-
kümnetel jätkub vene realistlike
maastikumaali õitsemisperiood. Kui
asa kunstnike edasi arendab
eluvõõri perioodi traditsioone, mis
erineb ka meistrid, kes pühenda-
vad üsna suurt tähelepanu looduse
mehaanilise igakülgsele edasiandmisi-
le. Selle suuna tuntum viindaja
on Levitan.

Näoga silmapaistev peisaažist
XIX sajandi lõpul on A. I. Kuindži
(1842 - 1910). Oma maastikus ta
antab peaaegu valgu kujutamise,

mis üllatab oma efektsuse ja illusoorisuga. Ta on jäädvustanud lõundil kuu- ja päikselvalgust ning purpurnit loojangut sellise loomutundusega, mis näis tollal täielise imena. Kuindzi maalid, mis kujutavad pidulikke ja optimistlikke vene ja ukrainalaste loodusepilte, on täis eepilist suurus ja tunnete väljendusrikkust.

Kuindzi alustas teotsemist kunstnikuna vene realistliku maastikumaali õitsemise ajajärgul, mil loodeti, Savassovi, Vanigjevi ja Tšhimi teonid tuntuks mitte ainult Venemaal, vaid ka Lääne-Euroopas.

Kuindzi loomingus oma pärand jaoned ilmuvad juba enimstes teostes "Laadoga järv" ja "Vaade Valuaani saarele". Viimase kohta kirjutas Repin: "Maal kujutab karmi põhjamaist loodust, mis on uiti suurepärase hõbedase rajundi poolt. Kividega kaetud tasandik on valgustatud päikselkiirtest. Kauguses paistab mets

väiken jäi juures, kuna niplaanil
seisab künkak kaks haraliste oksto-
ga puid — määnd ja kask." 1)

Enimene teos, millega
Kuiindzi enimes puidviziinikute näitu-
sel oli "Unustatud küla" (1874.)
Siin on näidatud lagunenud
hustnikutega küla üksluse looduse
taustal. Sellele järgneb "Trumatski
maantee" kangune suurbuva
võõriga pööratud halli pilvise
taeva all ning kaks varianti maa-
list "Stepp", mis on väga vävi-
rikkad ja päikenkülland.

Effektne kuurvalgus kuju-
tamine erineb esmakordselt
Kuiindzi teos "Ukraina öö"
(1876). Maa on ülemis hõbedases
kuurvalguses. Tummalt ja liiku-
matult seisab mets, heites endast
hiigelvarje. Niplaanil on aedade
rohelisusest ümbritsetud tük.

Kiinnal antuvad valguses lubjatud
talumajad, mis kuurvalgul kontrast-
selt eralduvad pimedusest. Kõikjal

---

1) B. Zumerko. A. U. Kyungum. M. - A., 1947.
lk. 7-8

on tunda sulnist öövaikust. Inimesed juba magavad, ainult üks aken kangus on veel valgustatud. Õhk on jahedalt sume ja täis hurma. Maastiku motiiv on lihtne, kuid tulvil poeetiat. Ööpimedus vajab kõik detailid. Teos on tähelepanuväärne oma värske ja meeltestikult edasiantud keemvalgusega. Maalis "Ukraina öö" on Kuindzi võtund alusts looduskirjeldusest, mis erineb "Yogoli tšer" "Õhtud külas Dikanka" lähedal.

Täiesti täpäraselt on kirjutatud päikse loojumist maalil "Õhtu Ukrainas." Viimand päiksekiind langvad maapiinnale, valgustades läheduses asuvaid maju, puid ja pöösaid. Õhk tundub nii puhata ja lähipaistvana ajal, mil toimub maapiinna jahenemine! Kõik virgub pärast kuuena päeva: sirguvad närbunud puulehed ja tööb haljendama rohi. Vaatleja tunneb, et looduses toimub mingi eluline protsess, mis on väibollanul viljakam kui päeval. Paljud

kunstnikud on kujutanud õist loodust, kuid kellelgi ei ole õnnestunud edasi anda sellist õise looduse tühisust ja salapärasust nagu seda näeme Kuindzi maalil. Krausko kirjutas talle kohta: „Ma näen, et valgus kunstnikust on nii täieline nagu see oleks tegelikus: viie minuti pärast hakkab juba silmadel valus ja ma olen sunnitud need sulgema. Ei oleks uskunud, et üks kunstiteos võib olla nii loomutruu.“¹⁾

Kuindzi töömetod põhines looduse uniniinil; selleks ta tööstas palju etüüde. Ta maalib vabalt ja mälu järgi ning etüüde kandis ainult motiivide muldetuletamiseks. Ka „õhtu Ukrainas“ on maalitud õise looduse pideva vaatluse tulemusena ja seepärast on kunstnik suutnud siin edasi anda looduse süntetilise kuju.

Maalis „Pärast vihma“ on kunstnik kujutanud loodust vahetult pärast äikese möödumist, kui taevast on veel kaetud tumedate

1. B. Zussko, A. U. Kyurgren, M. - S., 1947, lk. 11

pilvedega. Ainult ühnikud päikes-
kiired tungivad läbi pilvede, valgus-
tades roheline aasu, mis paistavad
viti õrnrohelinna süngi taeva
foonil. Mõne aja pärast loodus
omandab jällegi oma tavalise ilme:
kuivad väikesed künkad astuvad
talutavate seinad ja katused, aasal
sööt rahulikult hobune.

Ka järgmisel maalil „Kan-
saku“ erineb loodus pärast vihma-
saju lõppu. Erudalt helleldavad
sinine taeva ja heleroheline päikes-
paisteline heinamaa foonil valkjas-
roosakad kahe- ja kolmekaupra
rühmadest antatud kantüved.
Maal on tõstatatud sellise täi-
pärasusega, et paljud arvavad
kõik olevat maalitud klaanide ja
valgustatud tagant lampidega.

Avar Lõuna-Venemaa
loodus avaneb vaatleja ees maalil
„Kuurvalge õis Dnepriil“ (1880). See
on üks kõige realistlikumaid
Kriindzi maale. „Mis see on?
Maal või tegelikkus? Kas me
nägime seda kunud, neid pilvi,

reda helkivad valgust, rnda poeetilis-
suurepärasest ööde kuldnes raamis vāv
avatud aknast "1), kirjutas poeet
Polonski:

Komponitriooni keskmes astub
kuni poeetiliselt valgustatud Dnepri jõgi,
mis horisondil peaaegu sulab kokku
pilvix taevaga. Inplaanil reisavad
ühtikud taluhoitid mäkkununa
pimedum: paast aknast paistab
tuluke. Maali peamine efekt seis-
neb ruumina vävi ja viivenduse
edasiandmises. Maa ja taevas, valgus
ja varjud on suurepäraselt harmoonias.

Kuindzi estetiilind vaated
põhinevad revolutsiooniliste - demo-
kraatide õpetusel. Oma väljendustes
ta kordas Tšernõševski tuni: "Kunsti
ülesanne on suve, peaaegu määra-
tlematu. Kogu ümbritsev tegelikkus
vāgi arvatud mõned vandid
võib olla kunstiloomingu objektiks." 2)

Kuid ühiskondlik-politi-
ilise olukorra kiini tõttu XIX sajandi
lõpul ei saanud Kuindzi huma-
nistlik kunst edasi areneda. Päris-

1) B. Zurniko. A. M. Kyungzeu, M. - S., 1947.,
lk. 17.

2) N. 4. Tšernõševski. Kunsti estetiilind nehtid tegelikkusega.
Valitud loored I, Tallinn, 1952, lk. 147.

orjuse arundamine talupaegade
jaltunud ekspluatatsiooniga avas
te kapitalismi tormilises arengus
Nõunmaal. "Naba" talupaeg sattus
vel raskemare - vabrikutöö orjuse.
Tugunes julm reaktioon. Eesriindlike
inimeste lootund, et rahva aluskord
paraneb, purnenid. 1894. a.
kirjutas Lenin: "Usk eilise korda,
vare du üldisere koralduse ja
talupaegade sotsialistlike revolutsi-
oani võimalikkuse, mis innustas neid
ja õhutas kümneid ja sadu inimesi
kanglaslike võitluse valitsuse vastu...
Ma küsin tiilt: kus on te võitlused,
sõjused? - Teda ei ole enam!"¹⁾

Käik see jättis jälje ka
kuindzi loomingu. 80-ndate
aastate algul ta elab läbi nigava
idulise küini: ning alates 1882. a.
ei enine enam oma töödega avalikel
näitustel. Küini olemus seisnes
sells, et ta tundis oma humanistli-
ke kuvasti olvat jäuetu, et kaasa
aidata olukona parandamine.

---

1) N. I. Lenin. Mis on "rahvasõbrad" ja kuidas
nad võituvad sotsiaaldemokraatide vastu?
Tõund, 1. k. Tallinn, 1948, lk. 234

Tegelikult see nurranng ei toimunud ainult Kuindzi loominguks vaid kõigil kunstialadel — kirjanduses, muusikas, filosoofias. Peredviznikute näitustel ei üheski üheski harva maalid stsenidega talupoegade elust. Talupoegade elu kujutamise Maksimovi, Sjassojedovi jt. lootes asendus žanri-stsenidega kultuuritegelastest. Revolutsiooniline intelligentsi laulik Jarošenko andis ainult portreid ja maastikke. V. Vasnetsov maalis aga peamiselt muinasjutu ja võluimaa maal.

Viimast korda ei ühes Kuindzi peredviznikute näitustel tööga, "Dnepr hommikud" (1882). See maal oli täiesti erinev meeleolult ja teostamisviisilt — puudub igasugune efektnus ja pidulikkus. Kaldalt, kus kasvavad lilled ja kõrge rohi, avaneb vaade rahulikult voolavale Dneprile. Kõik on ümbritsetud kerge valkjassooosaka uduga. Teos võib hommikuse värsket meeleolu ja rahulikkusega.

Kuindzi loomingu peiaadi

viimasti täöde hulka kuuluvad:
„Tammed“, „Loojang stepis“, „Õitsel“ jt.

„Tammed“ on maalitud
1900.a. laial, avaral väejal, kus
kasvavad lilled ja pöösad, eraldub
kahe gruppi suuri puid tumeda
metsavööndi taustal. Eriti väimas on
explaanil olev grupp, mille tume
lehtidekroon on kontrastne heleniise
taevaga. Kompositsiooniline üleshitus
on väga tasakaalukas ja teraviklik.
Maal on valgusrikas ja õhukiillane.

Samal aastal on tootatud
ka „Loojang stepis“. Siin on pea-
rõhk antatud lojuvale päikesel,
mis punase kettana eraldub roosa-
-violetselt pilvede vahel.

Õie suvis looduse võlu on
näidatud maalil „Õitsel“. Dnepri
kaldal säevad hobused, mille fejjeid
on vauvalt näha maa tumedal
foonil. Horisondil helendub koidu-
valgus ja punike kuusirp: taeva
puhas ja lähipaistev taos on edasi
antud efektideta. See too on kunstrii-
ku viimaneks suursaavutusks.

Kui võnelda Kuindzi viima-

se perioodi töid varem teostatutega, siis võib öelda, et uue elemendina esineb kompositiooni keskpunkti taanamine. Selleks on kasutatud pilvi samanimelises maalis, kus lauskmaa on ainult fooniks ründel võimast punde gruppi teoses „Tammed“ ja koiduvalgusest helenduvat jõge, mis toonitab tumedat eiplaani kargasti ja hobustega maalis „Õitru“. Nendes teostes valitub ka täielik stiili ühtsus ja harmoonia. Esalindult esineb stilisatsioonid elemente, näiteks maalis „Purane loojang“ ja „Udu mere kohal.“

Ka Kuindzi viimastes teostes säilib ikka realistlik käntluslaad. Tema maalid on optimistlikud, kujutades lihtsaid, üldistatud, jäuliri vnu looduse vaatluid. Kuindzi loomine avab vaatleja es looduse saladused ja ülistab inimest kui looduse valitsejat. Ta armastab kujutada karguid perspektiive, et kogu loodus oleks avardunud inimese pilgu es. Palju kordi on ta maalinud stepiavaani, laia Dneprit,

mis mõnel maalil on kujutatud lõputu muena, et näidata looduse suurus ja võimsust. Tema loomingus on kajastust leidnud päikerepaisteliinid päevad, kuuvalged ööd, päikerepaistandud, mis alid hämmastavad oma värviefektide illusoorsega ja kutsuvad enle arvukalt matkijaid.

Nine realistlike maastiku-
maalijate traditioone jätkab
N. D. Polenov (1844-1927), kunstnik-
humanist, kes pühendas kogu oma
loomingu rahva huvide teenistuse.
Tema teosed näitavad kunstniku
suurt armastust Nõmema ääretute
põldude, metsade ja pügelneledate
jõgede vastu. Polenov oli esindliku
kunstipedagoogi Tšistjakovi õpilane,
kes kasvatas temas armastust rene-
sidulis-realistliku kunsti vastu.
Bllis Repini ja Kramskoi parim
sõber võttis ta ka aktiivselt osa
peredviziinikute liikumisest ja jäi
nende põlvkonnile elu lõpuni.

oma loomingulise tegevuse
alguel Polenov katutas mitme nurgaste

žanrite alal. Ta maalib ajaloolini-
tronid („Isanda õigus“, „Kugivõttide
aretuimine“, mille eest ta sai aca-
deemiku nimetus), stsenne talu-
poegade elust („Paevõnna stsen“) ja
portreid (Repini, rahvalaulik
Bogdanovi, Antakolski jt. portreed).
Ajaloolistes maalides väjendub
kunstniku protest inimõiguste jalge
alla tallamise vastu armastuse,
abi ja ühe kindluste. See väjendub
aga väga tagasihoidlikus laadis;
püüdnud vajalik psühholoogiline
väjendusikkus ja sõniaalult
ei olewat karakterite terava antago-
nismi toovitamise. Polenovi kompo-
nitsoonid tunnistavad kunstniku
suurest hivist lihtsahva vastu.
Ka oma talupoegade elu kujuta-
vates töodes ei osanud Polenov
enineda ühiskondliku elu sõniaal-
ebavõrdsuse kriitikuna. Tema suhtu-
mine rahva hulgast põlvnevat
inimeste vastu on demokraatlik
ja humanistlik.

Polenovi suusaavutused
kõnivad maastikumaali vald-

konda. Ellis lõpetanud Kunstide Akadeemia elab ta paar aastat Lääne-Euroopas, kus valmivad tema enimd maastikumaalid „Valge hobune“ ja „Must paat“. Nendes väljendub kunstniku oskus edasi anda valgust, õhku ja ruumi. Välismaal tutvub Palenov Lääne-Euroopa kunstiga alates kõige vanemast ajast. Kuid kunstnik igatseb tagasi kodumaale, mis oli tema loomingu peamiseks innovestavaks allikaks.

Palenovi erimeneks summaars töoks maastikumaalis on „Moskva õue“ (1878). Elades Moskvas, töostab ta etüüdi maali jaoks, kus kajastub kunstniku armastus kodumaa looduse vastu ja lihtsa vene looduse ilu mõistmine. Etüüdi ei ole järgmised aastad töostatud maalist ainult komponitsoonilt ja koloriidilt, kuid sellel pündub olustikuline motiiv, mis lub maalil nii eluliseks.

Maalil on kirjutatud nurgake möödunud sajandi 70-

ndate aastate Moskvast. On selge, päiksepaisteline päev. Ülal kõrgele heleniins tavalis liiguvad aeglaselt üksikud valged pilved. Maali vasakus osas on uhke, sammastiga kaunistatud hävastemaja, mille fassaadi es kasvavad puud ja pöösad. Kontrastina sellele mõjub kehv agulitõu liivas mängivate laste ja taamal vett kandva naisfiguuri-ga. Õue keskul antub vana, viltu vajunud katungaga kuur, mille ~~ümbritsetud~~ ümbritsetud ~~õõnad~~ õõnad ~~teemad~~. Tagaplaanil ümbritsetuna rohelistest puudest helenduvad päikse käes majade katund ja valge väe kupliga kiirkellatorniga.

Selles lihtsas nurgakeses nägi Polunov osa oma armastatud kodumaast. Kõik on lihtne ja igapäevane sellis päiksepaistelises ja õhuvikkas maastikus! Kujutatud on Moskva, mille iga nurgake võib jutustada vene rahva mineviku raskest elust. Töö on silmapaistav värske ja eluõõmsa, täis varjundid oleva kolonniidi

poolust. Pelenov erineb niin kui maastiku ja otustikulise žanri meister; orgaaniliselt ühendab ta oma teoses mõlemad. Selle maaliga amandab Pelenov silmapaistva vabaõhumaali viljeleja kuulnuse Venemaal.

„Moskva jõule“ järgneid „Vanaema aed“ ja „Kinnikasvanud tükk“. Enimeses teoses ilmneb veel paremini maastiku- ja žanri maali ühtsus. Kunstnik on siin suurelt osanud edasi anda looduse ja inimese hingelise sünkona harmoonia. Sama aja ära elanud vana maja on vastandatud kasvava rohu ja pöösastikuga, samuti nagu on kontrastid kahe aias jalutavat figuuri – vanaema ja lapselaps.

„Kinnikasvanud tükk“ meenutab oma romantilise meeloluga Vaniljevi maali. Peenelt vägatöötatud detailid näitavad kunstniku looduse tundmist.

80-90-ndatel aastatel algas uus etapp demokraatlikus -

vabastuslikus liikumises, mil võitleme
areniile astub proletariaat. Paljud
võime intelligentni enindajad ei saanud
algul aru selle sündumise tähtsusest
ja ei näinud revolutsioonilise võitle-
muse kangelast - proletariaati. See-
pärast nad umaldunud tegelikkusest
ning pöördusid religiaani ja müstika
juurde. Ka Palenov alustab tööde
maalimist piiblist võetud temal.
Ta sõidab Lähis - Itta, et uurida
realist loodust, elu-olu ja inimesi.
Reinil toostab ta arvukalt etüüde
ja joonistusi, mis kujutavad Väike-
Aasia, Egiptust, Süüria, Palestiina
maastikke ning Konstantinoopoli,
Rooma ja Venetria vaateid. Nende
etüüdid alusel ta loob maali
„Kristus ja patune naine“. Siis
Palenov tahtis kamtada akademi-
lin kunstis parimaid traditioone,
andes realistliku kujutluse piibli
legendist. Kui Kristus on kujuta-
tud Gay ja Antakolski toostes
reformatorina ja Krausvoil
kriitiliselt mõtleva inimesena,
siis Palenovi toob on Kristus kuju

edan antud unistajana ning
pariivõlt vaatlejana.

Samaaegselt "Kristus ja
patus naisega" valmib Polenovil
rõgavalt realistlik žanrikomponi-
ioon "Haige". Siin on kujutatud
voodis lamavat haige tütarlaps,
kelle surma traagilisus on vastan-
datud selle vastu võitleva ema
armastusega. Toas valitsev hämarus
toob hästi esile stseni meeleolu ja
raskelt haige toa atmosfääri. Lühne
müstorilikkuunuga, andes hästi edasi
ex mite materiaalsust, on maalitud
toolid, laud, padi, tuur jne.

Ris idamaile ei vähenda-
nud aega Polenovi huvi vene looduse
vastu. Tema armastatuimaks
motiiviks saab kujutada Kesk-Vene
loodust: külanid, kus talutand
on ümbritsetud kõhupajudega,
jõgaid, mis voolavad metsaga
kaetud kallaste vahel ja laiu
põlde. Ta maalib kevadisi jõgede
üleujutusi ("Suurven Oka"),
suurepäraseid päikesepaisteliini
suvepäevi ("Tük Abramtroos"),

„Turgenovi küla“), varanõgist, kui loodus on eriti värvikas („Jõgi Abramtsevos“, „Kuldne sügis“) ning hilisnõgin motive enim lumega („Varajane lumi“).

Polenovi maalides, etüüdis ja ka miniatuursetes visandis natuuri järgi on tunda kompositsiooni selgust ja rangust. Loodus on nendes kujutatud rõhuna, kloriit aitab suurendada selle värskest ja värviküllust, mis on nii annane Kesk-Vene avarale tasandikule. Teda huvitab konkreetne looduse olukord: sellepärast ta anna täides suhtub üksisuguse huviga vormi, kloriiti ja kompositsiooni. Tema loomingus erineb pliin-air'i elemente, kuid erinevalt lääne impressionistidest ei ole Polenovile värvitüübid ainult ^{lopp.} sihtsõna, vaid vahendiks, mille abil ta saavutab suurema elulise väljendusrikkuse ja kujutatava täpsuse. Tõesti kloriit on alati mitmekesine ja erinev vastavalt kujutatavale maastikule või stseenile. Päike tema

maalidel säraks nagu täieliselt, vajud
on sügavad, lähipaistvad ja ritka-
like nüanssidega. Nävide abil avas
ta looduse täielis ilu ja iluvuse.
Ühtlasi andis ta oma maalides edasi
kodumaa looduse suursuguse ja
mitmekesine palge.

Palenovi tõend kajastavad
kunstniku armastust kodumaa
vastu ning tahtmist teenida rahva huvi.
Seda näitab ka tema otustav suhtu-
mine 9. jaan. 1905. a. sündmustes,
mil ta koos kunstnik Luoviga
loobus tsarsini vastu teo protestiks
akadeemiku nimetusest. Ta vii kirjut-
tas: „Ma siiralt soovisin teha kunst
rahvale lähedaseks ja ausaadavaks.
See oli minu tööde peamiseks üles-
andeks.“¹⁾

Üheaegselt loominguline
tegevusega töötas Palenov ka peda-
googina, olles ajavahemikul 1882-
-1894. a. Moskva Maalikunsti koolis
õpetajaks. Tema õpilasteks olid
Levitani, Ostroukhov, Arhipov,
Ivanov, Miskov jt. Palenov

---

1) Б. В. Лазарова. В. Д. Понеров, Писемна.
группы икономастера, М.-Л., 1950.
№. 426

tundis suurit huvi ka teatri dekoratiiv-
sõnnimaali vastu, saavutades sel
alal suure meistri liikumise. Dekoratiiv-
sõnnid „Boris Godunovile“, „Wilhelm
Tellile“, „Punaselle roonile“ jt. näita-
vad kunstnike oskust mitte ainult
konkreetseid tegureid kolida, vaid
avada ka ideeline sisse. Polenov oli
ka rahva teatri organisator, kus
ta koos töölistega koraldas teatri-
etendusi ning organiseeris inimesi
kontserte.

1924. a. anti Polenovile WSOV
rahvakunstnike aumärk. A. V.
Lunatšarski kirjutas sel puhul:
„V. D. Polenovi nimi ei ole kallis
meile Vennemaal kui ühe vene
kultuuri tähtsama enurdaja oma,
vaid kui inimese nimi, kes juba
varakult püstitas ülesande laienda-
da seda kultuuri ja vüa maailma.“¹⁾

80-ndate aastate algas
ka N. N. Dubovskoi (1859-1918)
loominguline tegevus. Tema armata-
tuimaks teinaks saab vene keelde

---

1. Б. В. Саварова, В. Д. Попов, Письма
губернских военным, М.-Л., 1950.
№. 425

ja talve, laiade põldude, kauguse
suubvate jõgede ja merede kujuta-
mine. Siin väljendub hästi kunstniku
terve, optimistlik suhtumine loodusesse.
Dubovskoi oli erakordult ausa,
järjekindla ja sügavalt mõtleva
inimena algusest lõpuni reundu-
nud realistliku kunsti elulisuses.
Ta oli kogu elu lõpuni seotud pered-
viznikute liikumisinga võitluse rea-
lismi, idulisuse ja rahvalikkuse
eest kunstis.

Dubovskoi õppis maalinist
Peterburi Kunstide Akadeemias M.K.
Clodt'i juures. Tema esimestes töödes
on märgata väimast omaast maali-
misviisi. Akadeemia lõpetamise järel
kuuldub noor kunstnik 1863. a.
toimumise "nässust" osavõtjate
eskujul maalimast diplomitööd
temale antud tunnal ja lahku-
akadeemiast diploma.

Dubovskoi loomingulise pale
kujunemine on lahutamatu seotud
võrre idelis-demokraatliku kunsti
arenguga. Talle kuulub juhtiv koht
peredviznikute Rändnäituste liikings.

Dubovskoi valiti kunstnike pooll ka näitun konaldavane komisjoni ning revisjoni komisjoni liikmeks. Alates 1895. a. oli ta Rändnäituste liitingu Nõukogu liige.

Suurt tähelepannu aratas Dubovskoi oma nimen täiesti inimpärasus laadis teostatud maaliga „Talv“, mis pandi välja XII peedvizni kute näitunl. Pautilius laadis kujutab kunstnik külma vene talve. Loojav päike valgustab luminiid katusiid ja puuid ning tub lumie uiti pehmeks ja puhkaks. Tuimen ei ole kuskil näha, kiila näib olvat unne vajunud. Hästi on edan antud motiiv tolle aegust küla elust, mil talv oli vene talupojale raskus aastaajaks. Vaene kiilaelu on vastandatud optimistliku talviin loodunega.

1890. a. valmitb Dubovskoi kuulsaim maal „Vaikus“. Loodus on kujutatud maalil ähvardava ja väimsana. Madalal veu kohal liiguvad tumedad äikenpilved. Västi puhkeb torm. Praegunel momendil

aga tunult veel u ole ning läbipaistvas
ves pugeldub tume tawas. Kalda
poole liigub ühnik paat, püüdes
kiiresti leida vajju looduse stiilia
es. Naatlya ei tea, kas ne jänab
kaldale enne torni ja äikest, kuid
ta ei saa jääda süski ühskäitlenks
selle saatus vastu, nähes siin
inimese võitlust looduse ürgjõuga.
Juga on stiihiline loodusjänd vastan-
datud tugwa, võitlewa inimenga.
Selles seisneb kujutatava momendi
objektiiwsus ja humanism.

Maalil „Valgal“ on kogu
suure lõuendi ulatuses kujutatud
võimas vee jõgi, mis näib ääretu
mehena. Aiault kaugus, pea-
aegu horisondi juures, paistab kitsas
kaldavöönd. Jääl liigub kolm
allalastud purjedega kaluipaati,
mille tumedad siluetid eralduvad
heleniise jõe foonil. Kaluipaadid
ja kaugus noota tõmbavad kaluid
näitavad inimeste igapäevast elu.
Kogu loodus esineb maalil rahu-
likult suurruugunna. Selle teose
kohta kirjutas Repin: „Dubovskoi

„Volgal“ on imestamapärane oma
maalimisviini täiuslikkusega. Kui
hästi on väjatöötatud veni, taevas
ja kui paemariiklad need on!
See on parim tios näitused.“¹⁾

Dubovskoi toostas mitu
korda vein Lääne-Euroopasse. Ta
keelastab Itaaliat, Prantsusmaad,
Saksamaad jt., et õppida tundma
nende maade klanikalist ja kaas-
aegset kunsti. Lihtlari maalib ta
ka arvukalt etüüde, kus jäädvustab
motive Lääne-Euroopa loodusest.

A. 1900 kuulub maal
„Novembri õhtu“, kus on kujuta-
tud nurgake vene külatänavast.
Pilvine taevas ja madalad hirtikud
on mäkkunud niiskesse utlu. Vävi-
gamma annab hästi edasi õhu
niiskuse, kuid vaatamata looduse
rukkale motiivile siia maal
sugugi pessimistlike. Eredad tuled
talumajadest meenutavad inimeste
lähedust.

Maalis „Kodumaa“ näitab
kunstnik Venemaa suunust ja
väimeust. Lihtlari on tunda muut

¹⁾ B. Zumerko. H. H. Dyžobekov, M. - S., 1949,
lk. 17.

maa saatus üle, kus rahvas
elab viletsuses ja pimeduses, alles
sunnitud tegema ainult masket
tööd.

6ma elu viimastel aastatel
maalib Dubovskoi peamiselt ainult
etüüde. Nendes on kujutatud loodu-
ses toimuvaid kiirelt vahelduvaid
hetki, nagu "Meri enne tormi",
"Pugelnik meri" jne. Etüüdid
kolorit on väga värvirikas ja
nüansirikkas. Dubovskoi loomingu-
line tegvus lõpeb teostega "Talv",
"Meri", "Äike moodsus", "Naisus" jt;
kus kokkuvõttena kajastuvad
kunstniku teostes kujutatud motiivid.

Dubovskoi jäi kõvale
XX sajandi dekadentlikest vooludest
ja uskus, et ainult realistlik kunst
on ainsaada ja lähedane rahvale.
Ta looming on täis optimistlikku
maailmatunnetust, lihtsat ja lakooni-
line. Dubovskoi teosid hindavad
kõrgelt ka oma aja esindlikud
inimesed Starov, Repin, Tutjamov jt.
Samaaegselt Dubovskoiiga
alustab tegust J. F. Ostrovnikov

(1858-1929). Tema kunstiline tegevus enimestel, 80-ndail aastail loodud töötl on karakterne viiline liinilisus ja pehmus. Ta armastab maalida motive varauvadest ja süginst, mil loodus on eriti värvirikas. Selle perioodi tüüpilisemaks teoseks on "Viimane lumi."

Nalundarvad kaardid on tumeda metsapadriluga ning ühnikud lumehanged koltunud maapiiraga. Õhk on puhas, värske ja täis kevadist hingust.

Uma paarmad tööd loob Ostroukhov 90-ndail aastail. Sii kuuluvad suure tunnustuse osalises saanud "Kuldne rügis" ja "Narakevad".

Maalis "Kuldne rügis" on kunstnik jäädvustanud kaäige tavalisema pildikese vene loodusest. Sügine tund kunstab õhus punaslehti, mille keskelt eriti nitina paistavad oranžid pähtalised. Rikkalik punlehtide rohikas oranž värvitoon on kontrastne tumeda rohu ja tagaplaanil olva padrikuga.

Maal on toetatud optimistlikus
loodustundega.

"Narakvad" on hämmastav
oma suure liürilisuse ja täpärä-
selt edasi antud looduse muetoluga.
Maali värvigamma on tagasihoidlik
ja mabe. Kõrge jäekallas on kaetud
rohkaspruuni värvi koltunud
rohuga. Kaugemal mäekünkal ast-
sevad raagus puid, vasakul paistab
kitsa jäe siluett, helerinine taivas
on kaetud valgete pilvedega. Maalil
ei ole ühtegi kontrastset värvitooni,
vaid erinevad ainult paaltoonid.

90-ndate aastate lõpul
hakkab Estvõrkhor huvi tundma
muusikaliste probleemide vastu.
Pärin näide xl alal on "Põhjatunt".
Tumedad pilved liiguvad ähvarda-
valt jäe kohal, mille laineetus
uhab kaldaid. Kunstnik on kuju-
tanud kesk-vene tüüpilist loodust.
Tal õnnestus luua maalitus, millel
vene maastiku rahvuslikud jooned
on leidnud täieliku kehastuse.
Naatlya us on avatud pilt vene-
maast - ääretu lai, väimas ja

karm. Jõgi, selle kaldad ja mets
näivad igavistena ja vankumatute-
na. Maali hallikasroheline koloriit
aitab mille tuma vana looduse karget
ilu.

Enam hilisemates tõeses kunst-
nik ei anta enam peaaegu looduse
mehelole väljendamiselt, vaid püüab
toonitada selle värvikkuust. Ostrovskovi
loominguks mille tulev idülliline laugus
on ühendus impressionismi aaregu-
ga ühnikute kunstnike loominguks
XX sajandi algul. Kuigi nendel
aastatel tootatud tööd on kaota-
nud sinu rügaru, säilib siiski
võetud, realistlik maalimisviis.
Kunstnik ei ei omista selle perioodi
töödele enam mingit tähtsust ning
loeb oma loominguks tegevuse juba
annu lõpetatuseks.

Enam tootes püüdis Ostrovskov
edasi anda mehelole, mis tekitab
inimeses loodus. Ühtlasi püüdis
ta luua vana looduse üldistatud,
süntetiline kujutus.

Ostrovskov oli ka kunst-
toote kollektionäär. Tema paalt

raajatud muuseum kuulus juba 90-ndail aastail huvitavamate kogude hulka Venemaal. See koosnes käigi aegade vene kui ka lääne meistrite töödest.

2. J. J. Levitan.

Sajandi lõpu viimases suvemuistis võib õigunuga nimetada J. J. Levitani (1861-1900), kelle loomingus kulmineeruvad vene realistliku maastiku maali peimad saavutused. Levitani tõond onandandid rügava sotriaalsim. Ta suutis maastiku maalis edasi anda paljunid ja viinavaid inimlikke tundeid vaikust, mõtlikust kurbusest kuni elujaatava, võitleva optimismini, noorusliku eluõõnni.

Levitani tundis põhjalikult loodust ja oskas emotsionaalselt väjendada selle mitmekesist ilu. Tejuuus ei sidunud ta end kunagi kord oma usvõetud maalimisviiniga, vaid täiendas end pidevalt, otis alalilult uusi ühesanduid.

Ta kujutas vene loodust nii, et selles kajastunud tuhandete inimeste tunded - selles seisneb tema maastiku rahvalikkus. Nagu paljud progressiivsed vene inimesed unistas ta ajast, mil kodumaal vene looduse lõpmatu ilu ühineks õnneliku, rõõmsa eluga.

Suurt osa Switani loomingu väjakujuinemisel etundandid Savranov ja Polenov, kelle juures õppis tulevane kunstnik Moskva Maalikuunsti koolis. Nende maalinisviisi traditsioonid ilmnevad õppimise perioodil loodud teos "Sügisene päev. Sokolniki." (1879). Siin püüdis Switan edasi anda meeleolu, mis tekitab sügisene nukkur looduse inimeses.

Juba kunstnike erimestes teostes ilmneb huvi õhu ja valguse probleemide ning erdavävilise koloriidi vastu. Seda näitavad 80-ndail aastail teostatud väikese formaadilised maalid, nagu "Lillaku", "Erimeine roheline" ja etüüdid Krimmi loodusest. Nendes

annab ta edasi lihtsalt ja elu-
rõõmsalt linna lähedasi päikesem
ja roheline üppuvaid õued ja
aiakivi intüüses, liivilise laadis,
jäundmata sul loodus kunstipärase
ja sügava üldistunni.

Ajavahemikus 1885-1889.

on maalitud väga valgusikas
ja õhuküllane teos "Kunsaalu".
Päikesekiired kuldarvad ja panevad
helenduma rohu ja puud. Teos
on täis rohelini varjundid, mille
keskel valdavad valkjas-roosa-
kad kantüved. Maali komposit-
sioon on väga täpärane ja täiesti
vaba impressionistlikest, juhuse-
likkusest. Loomutunult edasi
antud päikesevalgus ja atmosfääri
ü purusta ruumi ja vormi selgest,
nagu see erind impressionistidel.
Sellest jäeldub, et Levitan ü õppi-
nud plein-air'i prantsuse impresio-
nistidelt. Tema ü esikäigus olid vana
kunstnikud Repin ja Polenov,
kes meistulikult kantüved oma
tööstes vabaõhu maali võttid.
Levitani loomingus pra-

min osa moodustavad maalid
Kesk-Vene loodust. Ta ühis ka
Kriimmi, Soomes, Itaalias, Saksamaal
ja Prantsusmaal, kuid nende
maade loodus ei võlunud levitamist.
See ilmneb tema kirjavahetusest A.P.
Tšihhovile, milles ta kirjutab Kriimmi
maastiku kohta: „loodus on siin
algul imeilus, kuid pärast muutub
hirmus igavaks ja tahaks põhja...
Ma armastan Põhja-Vene loodust
rohkem kui kunagi varem. Alles
nüüd mõistan seda.“¹⁾

Murrangulises riidmures
kunstniku loomingulises arengus
on säät mööda Volgat (1886-1888).
Reini tulemuseks teostab levitan
rea Volgat kirjutavaid maale. 1886.a.
maalitud töö „Õhtu Volgal“ on
jäädvustatud kangurru sisevõlv
võimast vene jõge. Eemal kaldal
paistavad hämaralt tulerind
ja hõisondilt tõusev pilvede massiv,
peegeldudes raike jõe tinarajasmustal
pinnaval. Eriplaani on rida kaldale
tõmmatud kaluipaate.

---

1. В.И. Абухан, Воспоминания и письма,
Москва, 1950, стр. 96

Valgat on Levitan maalitud väga mitmetel aegadel: vaikne suveõhtul - „Kuldne vood“, selge ja tuuline ilmaga - „Jahetund“, hämarikus - „Õhtu Valgal“, vihmast, hallil päeval - „Pärast vihma“.

Maalis „Pärast vihma“ näitas Levitan looduse toimiva ülemineku-momendi ilu. Kujutatud on jäe kaldal asuv väike linnake vihma käes hiilgavate majakatustega. Märki kaldaäärsid pöösaid, ves nisvaid parganid, pilvist taevast ja jõge selle lähirva virvendungaga, ühendavatel niiske õhu hõbehall värvigammas. Läbi pilvede aga hakkavad juba tungima päikesekiired.

Sügav armastus looduse vastu on Levitani maastike lahutamatuks osaks. Ja kuigi me tema maalitöotes harva näeme inimfigureid, on inimene ja tema töö nähtamatult niiski igas maalis olemas. Mille muutmavad inimesi, nende mureid ja kurvastusi punktared, loojuva päikese kiirtest valgustatud õueväravad, mäkke lookeer terajam jne.

90-ndate aastate alguses loob
Lwitani ningund väljapaistvad
tööd nagu „Naine vajupaiu“,
„Nukkumise juures“, „Igavik rahu
kohal“ ja „Nadimiska“. Arundades
võnu realistliku maastiku maali
traditsiooni, annab ta suurte epi-
liste maalide loomisele, sügavate
mõtete ja tunde väljendaminele
maastikus. Teos „Võrreiduse“
ilmutab erilise selgusega ühe tema
loomingu iseloomulikumaid jooni:
oskus avada looduspiltides inimese
elamusi ja meelolusid.

Lwitani maalis „Igavik
rahu kohal“ (1894) on väljendatud
majestaatliku stiilia liikumise.
Tõhusust retseptiivist, pilvede
massiivist, mis liigub kõrgel mäe-
peemel ükviidalt seisva viitsea
väikese künke peale, sellist võimsast
maalist hooab täielist dramatismi.
Üks kaasaegseid kunstnikke - kriiti-
kuid on märkinud, et selles maalis
on väljendatud inimkõne looduse-
kajudes. Kahtlematult on maali-
sänge toon olund mingiks vastu-

kajaks kaasaegse ühiskondliku elu nähtustele.

Üheks levitami paunmaks maaliks oli neil aastail „Vladimira“ (1892). Siin kajastuvad sõtnaalred vastoolud vrilin jäuga. Naatleja es avaneb nukkve, troostitu vaati-pilt. Ühetooniline ja avaral maastikul, sinetavate metsadega horisondil kulgeb kilomeetrite viin te, mida mööda tsaaui känel viidi Siberisse anuunide vene usundlike inimeni mitmete põlvkondade vältel. Niiske taavas, ühnikud peatust hargnevad jalgrajad süvurdavad maastikust hoovavat kaebust. Kunstnik annab selle tsonga üldistava pildi kogu Ninemaa rõhutud olukorast. See töö on kujukas näitus, kuidas maastiku maal võib omada suurt ühiskondlikku vint. Midagi sellist ei näe me inqi kõige paunmate lääne maastiku maalijate töodes. M. V. Nesterov kirjutas selle tson kohta: „Vladimira“ võib julgesti nimetada vene ajaloolikus maastikus, millinid ei ole meie kunstis

palju ... Levitani "Vladiimiras"
on ajalooline tõe ühinenud täius-
liku troostamisega - ja see maal
jääb üheks terna kõige küpsemaks
trouks. " 1)

Samal aastal lõpetab
Levitani tere maali "Vukerise juures",
mis on täis sirumist draamaatilist
pinget. Siin püüab kunstnik väljenda-
da legendides erinevate nn. "huka-
tavate kohtade" meeleolu. Ka nin
arvatakse Levitani maastik sotni-
aalsu sinu, aratab vaatajasmõtteid
elu tegelikunst, sunnib seda
kriitiserima, hindama, mitte ainult
tunnetama.

Kuid vaatamata sellele,
et Levitani maaliteostes ei ole
muhraid meeleoluid ("Vukerise
juures", "Igavene rahu kohal") on
terna loomine süsiki põhiliselt
optimistlik. Ta arvestab oma
optimismi sügavast armastusest
looduse ja rahva vastu, sealt leiab
ta vundumise õiguse ja ilu lõpli-
kus väides elu varjukiirguste üle.
Uut rõõmsamat ellusuhetumist

1) G. Dpysseum, U. U. Sebumare. Merycombo
nr. 6 . 1950., lk. 70.

Levitani loominguks väib märgata
^{alates} 90-ndate aastate keskpaigast, ~~alates~~
ku ar kahtlemata seotud nende
suurte muudatustega vene ühis-
kondlikus elus, mis toimunud XIX
sajandi viimustel aastakümnetel.
Juba 1890-ndate aastate alguses algas
Levini revolutsiooniline tegevus Peter-
buris, kus valmistas ette revolutsio-
onilise marksisliku partei loomist:
hakati teostama sotsialismi ühenda-
mist tööliste kuniinga. Proletariaadi
võitlusareenile astumisinga algab-
uus, viimane etapp revolutsiooni-
lises võitluses tsaari-Vene maa, mis
tõpet Suure Sotsialistliku Oktoobri
revolutsiooni väiduga. Levitanist ei
möödu tagajärgitud revolutsioonilise
liikumise elavnemine ja muutund
vene ühiskonna moraalus paljus.
Ja loeb huviga „kulatud kirjandust”.
Parallelselt kunstnike idulis-kunsti-
lin kasvuga tõusib virtuooslikumini-
tama maalitehnika meistrikkus
ning oskus edasi anda looduse elavust.
Nüüd aastail valmivad tema elu-
jaatavad ja riivad tööd: „Märts”,

"Kuldne sügis", "Viimane lumi", kus on erilise meeltootlikkusega edasi antud looduse üleminekuaja seisundit.

Üks põhimaid selle perioodi töid on "Värske tuul. Volga." Värske Volgat, kai ääres sõiduvälmis laevu, mida õõtsutab tuul, värske tuul. Sellis maalis kõneleb meile kõik inimesest ja tema raskust tööst - sest inimene on see, kes on elitanud laevad, toonud nad Volgale ning juhib need peagi järgnevale reiele.

Samaal perioodil teostatud "Lüviõhtu", "Kunipaintiline õõ", "Viimane küür", "Hiinakuhjad", "Hämarik", võib oma lihtsusest ja paatilisusest kõnutada vaid Tšihhovi loodusekiirjeldustega.

Viimastel eluaastatel lõi levitan teose "Päikesepaintiline päev. Järv." Maal kandis erilist nimetust "Venemaa", kus kunstnik tahtis edasi anda oma kujutluse kodumaast. Kuigi see teos on jäänud lõpetamata, avaldub selles elijaatar põhitöös, mis lihtsast ümber nagu paljud teinudki levitan

toord väga lüüand, kuid põhiliselt
väärat tõlgendust nagu oleks tema
looming pessimistlik, kurvameelne;
seda on osaliselt süvendanud kodan-
lik dekadentlik kriitika. Samuti
on piüitud ka maha vaikida
seda elavat ja tihedat rida, mida
Ivitan omas progressiivse demo-
kraatliku liikumisinga Vennemaal
möödund sajandi lõpul. Ivitani
on rejuures isegi nimetatud
impressionistliku voolu terajajas
vene kunstis. See on aga täiesti
alustu, sest Ivitan, hinnates
vahetu mulje tähtsust, jääduotas
selle ainult siis, kui veendus, et
see on tüüpiline, kestev, üldistav,
et tähelepandu pole juhuslik
ega mööduv. Ivitani jaoks oli
maailm alati matuinaalne ja
objektüvne. Tema

Ivitani trostel oli suur mõju
vene maastikumaali edasise arengule.
Tema loomingu välgenduid peed-
viziivikutel idelis-demokraatliku kunsti
parimad printsiivid. Võttes osa
Vennemaal parimate kunstijäandude väinsast

liikumisest, võitles ta edukalt
realismi, idulismu ja rahvalikkuse
est kunstis.

Lvitani loomingu traditsioo-
nid elavad edasi nänkogude kunstis,
nänkogude maastikumaalijate
loomingus, kus taotlevad kõrges
kunstilis vormis edasi anda
sotsialistliku kodumaa suurus
ja ilu.

... ja kogu maailma kunst
ajaloo selle ajajärgul loodud
maalid kassatand rahvamasside
revolutsioonilist suhtumist ja
omakorda jõude ja inde kontakt
maailmaga. Loomingulised maastiku-
maalijad - demokraadid näitavad,
et loodud kujutavad maalid võivad
olla ka inimliku maastiku ja elu
suure väljendajate. Nende maastiku-
lood ja sotsiaalsed olukorrad kinnit
tõrgetaun pühendati talurahva kuu-
de kaitsmisel. Samal ajal jätkusid
nõuavad loomistele vana loodud
omast poolest, rikkumist ja ilu.

... sujuvaid lõpetamisi

Lõppsõna.

XIX sajandi II poole maalikunstnike trond kuuluvad paaimatu hulka vene ja kogu maailma kunsti-ajaloos. Sellel ajajärgul loodud maalid kasvatanid rahvamassides revolutsioonilist meelsust ja said omakorda jõudu ja indu kontaktist maanidega. Esirindlikeid maastiku- maalijad - demokraadid näitanid, et loodust kujutavad maalid võivad olla ka inimeste tunnete ja elanuste väljendajaks. Nende maali- trond paljastanud vene rahva rasket elu ja sõnnaatust ebavõrdsust. Eeliseid tähelepanu pühendati talurahva huvi- de kaitsmisele. Samal ajal jäädvusta- nid nad agra tõundeile vene looduse omast poornat, rikkust ja ilu.

XIX sajandi lõpukümneundiga

algus Venemaal ülemiseks imperialismini, kapitalismini kõrgimaks ja roiskuvaks staadiumi. Töö ja kapitali vahelised teravnemised äärmuseni — käputäis kapitaliste saavutas järjest suuremaid kannuroid riineuva proletariaadi arvel. Kiitas toimuv diferentsiumine suurendas veelgi proletariaadi ridu. Striigid tihenevad järjest, omandades ühtlasi organismituma iseloomu.

Sajandi viimane aastakümne langeb ka marksistliku tööühendamine töölisteühinguga. 1895. a. Lenini poolt organiseeritud „Töölisklassi Vabadusvõitlus Liit“ oli Venemaal esimene täielikult marksistlik proletariaadi organisatsioon. Algavaid ettevalmistused ülevenemaalise marksistliku partei loomiseks. Tähtsaks sammukes sellel teel on NSDTP I kongress Minskis 1898. a. Lenini radis ülesandeks luua uut tüüpi partei, järjekindlalt revolutsiooniline partei, mis oleks vaba II Internatsionaali parteide oportunistidest. See partei võtab esotsas töölisklassi suurte juhtide Lenini ja Staliniiga, kindlalt oma kaitses võitlus töötava rahva

vabaduse eest. 1905. a. kodanlik-
-demokraatliku revolutsiooni ajaks
on maailma töölisklassi
keskus üle kandunud Venemaale.
Tsaaririk muutub imperialismi
vastuolude sõlmpunktiks.

Bolševike partii kindlakäe-
lise juhtimise läbib vene töölis-
klass kuulsusrikka võitluse, mille
kroonib vabastav suur Oktoober
a. 1917.

Kirjeldatud ajalooliste
sündmuste taustal tub ka vene
maalikuust läbi oma võitluse.
Imperialism oli sünnitanud
formalismi, mis ajellus kodanlike
klassidele. Ka vene kunstis
tekkivad kõikide -ismid, millel
tähtis kunstiga oli vähe
ühist. Formalism - dekadents
omandas känkas kapitalismi suure-
neva mandumise üha mõttet-
mad vormid.

Antidemokraatliku kunsti
asindajad koondunud ajakirja
"Mir Iskusstva" ümber. Selle
rühma peamiseks organisatoriks
olid I. P. Djaqilov, A. H. Benois

ja K. A. Somov. Nad valdu-
sid ühiskondlikust elust ja suundu-
sid äärmise individualismi või
abstraktsse fantaasia maailma.
Selle rühma esmärgiks oli Lääne-
Euroopa moodsa kunstikultuuri
omandamine, müstitsismi, sümbolismi
propagandimine, et valda-
da kunst elulist tõesst, rahva-
tunimist.

Kuid, nagu õpetab Lenin,
on igas rahvuslikus kultuuris
kaas kultuuri¹⁾ — kodanlike ja
tähtava rahva kultuur. Nüüdane
asus ägedas võitluses kodanlike
dekadentniga, ja peab ütleva,
saavutas suurt edu.

Sajandi vahetus vene
realistlik kunst, mis tugines
kasvavale revolutsioonilisele liiku-
misle, jätkas uue epohhi tingi-
mustes pseudvixnikute kunsti
traditsioonide edasi arendamist.
Ühtlasi rakendati ka uusi tehni-
lisi võtteid (plüin-air). Laines

---

1. V. I. Lenin. Kiitlasi märkmeid rahvas-
kümme kohta, Tõrde, v. 20.
Tallinn, 1953, lk. 8

temaatikaring - nia tõmmati
vene traditsiooniline proletariaat ja teravalt
klariduse jagunenud küla. Nende
silmapiiride saavutuste eest on
vene kunst tänu võlgu H. A.
Kassatkinile, I. A. Korovinile,
I. V. Ivanovile jt. meistritele. Üha
enam sõnaaluse karakteriseerimise
poole arendas oma portreloomingut
suurmeister N. A. Serov.

Ka maastikumaali tuleb
uus element. Edasi arendades
vene realistliku maastikumaali
traditsiooni, soovivad A. A. Rõlov,
N. H. Bakšjev, A. Vasnetsov,
K. F. Juon jt. nia läheneva
revolutsiooni elainumud. Nende
maalides kajastub vene loodus
kogu oma ilus, kuid nad näe-
vad siin midagi ahvardavat, mis
varsti värsket tulepuhanguna
puhastab Venemaa kohal oleva
läpataand õhu.

Kokkuvõttena võib öelda,
et ka sel ajajärgul õnnestus kunstnikel-
realistidel hõlmastava kuusti-
line järga väljendada rahva

mõtteid ja lootusi. Sepärast
ongi vene rahvas kogu inimkonna
es õigustatult uhke oma kunstni-
ke-predvižnikute maalitöstele,
kelle looming pürib tänini veda,
kustumatu leheküljuna vene
rahvuslike maalikuusti ajaloo.

1. Linn, K. J., ... ja ... Tallinn, 1953
2. Linn, K. J., ... Tallinn, 1953
3. Linn, K. J., ... Tallinn, 1953
4. Linn, K. J., ... Tallinn, 1953

E. K. Kõrve

1. Tõrõševič, M. G., ... Tallinn, 1953

Kasutatud kirjandus.

I Marksismi-leninismi klassikud.

1. Lenin, V. I., "Mis on "rahvasõbrad" ja kuidas nad võitlevad sotsiaaldemokraatide vastu?" Teos, 1. k. Tallinn, 1948.
2. Lenin, V. I., "Talurahvareform" ning proletariaadi ja talurahva revolutsioon, Teos, 17. k. Tallinn, 1953.
3. Lenin, V. I., "Nüümaa täolisajaniigandus minevikust. Teos, 20. k., Tallinn, 1953.
4. Lenin, V. I., "Kriitiline märkmeid rahvusküsimuse kohta. Teos, 20. k., Tallinn, 1953.

II Muu kirjandus.

1. Tšernošinski, M. G., "Kunsti estetiilised suhted tegelikkusega, Valitud teos, Tallinn, 1952.

2. Алпатов, М., Левитан, И. И.
М. - Л., 1945.
3. Зеленинский, В. Т., Мысли и заметки
о русской литературе,
Собр. соч. в трех томах, т. III
Москва, 1948.
4. Барсамоу, Н., Айвазовский, И. К.
Москва, 1950.
5. Барсамоу, Н., Айвазовский, И. К.
Москва, 1952.
6. Барсамоу, Н., Айвазовский, И. К.
Симферополь, 1953.
7. Теспанов, Л., Кюогт, М. К.,
Москва, 1952.
8. Торский, М., О Родине, Москва, 1945.
9. Дружинин, С., Левитан, И. И.
Искусство, кн. 6. 1950.
10. Евдокимов, И., Левитан, И. И.
11. Зиминко, В., Дубовской, Н. Н.,
М. - Л., 1949.
12. Зиминко, В., Куинджи, А. И.
М. - Л., 1947.
13. Козьминков, Т., Тоголобов, А. П.
М. - Л., 1949
14. Левитан, И. И., Воспоминания
и письма, Москва, 1950
15. Мальцева, Ф., Саврасов, А. К.
Москва, 1948.

16. Маньцова, ф. Минкин, И.И.
М. - Л., 1948.
17. Невганский, М.П., Курганец.
Москва, 1937.
18. Орлова, М. Пийзакс В.Д.
Полкова, Миссиско.
кн. 4, 1950.
19. Русаков, Ю., Остроузов, И.С.
Москва, 1954.
20. Савинов, А., Минкин, И.И.
М. - Л., 1948.
21. Сахарова, Е.В., В.Д. Полков.
Тильма, гревники
воспоминания.
М. - Л. 1950.
22. Свободов, А., Айвазовский, И.К.
М. - Л., 1943.
23. Федоров-Давыдов, А.А., Васильев, Ф.А.
Москва, 1948.
24. Федоров-Давыдов, А.А., Саврасов, А.К.
Москва, 1950.

Sisukord.

- I Sisijuhatus. lk. 1-17
- II Nüü realistliku maastiku maali
õitruug 70-80-ndates aastates. 18-65
1. Realistliku suuna nimeni
meisterid XIX sajandi II
poolel.
  2. A. K. Savrassov
  3. F. A. Vasiljev
  4. J. J. Tšekin.
- III Nüü realistlik maastiku maal
XIX sajandi lõpul. 66-106
1. Realistliku maastiku-
maali noorema generatsiooni
meisterid.
  2. J. J. Levitan.
- IV Lõppsõna. 107-112
- V Kamtatud kirjandus. 113-115